

TRENING PAKET ZA ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA

PRIRUČNIK ZA PODIZANJE

GRAĐANSKIH I SOCIJALNIH

KOMPETENCIJA U KONTEKSTU

ZAGOVARANJA DRUŠTVA KOJE

BAŠTINI EU VREDNOSTI, SA

FOKUSOM NA UNAPREĐENJU

SIGURNOSTI ZAJEDNICA

TRENING PAKET ZA ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA

**Priručnik za podizanje građanskih i socijalnih kompetencija u kontekstu zagovaranja društva koje
baštini EU vrednosti, sa fokusom na unapređenju sigurnosti zajednica**

O projektu:

Ova publikacija nastala je u okviru projekta “Evropa sa nama: promocija EU vrednosti u jugozapadnoj Srbiji u kontekstu oporavka od COVID-19” koji je podržan od strane ambasade Nemačke u Srbiji. Projekat ima dva osnovna cilja – da unapredi kapacitete i znanja trenutnih i svih budućih pružalaca usluga i donosioca odluka na lokalnom nivou i da uspostavi mehanizam kontinuiranog učenja i izgradnje kapaciteta osoba koje zagovaraju javne politike u skladu sa EU vrednostima na lokalnom nivou.

SADRŽAJ

PREDGOVOR

UVOD

Ciljevi ovog plana i programa
Procesi i pojave uključeni u radikalizaciji
Tretiranje procesa radikalizacije kroz formalno i neformalno obrazovanje
Pedagoški pristup
Osoblje / Treneri
Struktura edukativnog plana i programa
Struktura radionice
Korisnici

RADIONICA 1

KO SMO MI?

Edukativni ciljevi radionice
Postavljanje osnove za aktivnost
Ciljevi radionice
Opis Aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Alternativni načini na koje možete voditi aktivnost
Materijali
Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 1A

Vežba: *Ja sam ...*

Ciljevi radionice
Opis Aktivnosti
Alternativni načini na koje možete voditi aktivnost
Materijali
Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 1B

Vežba: *Podela mojih uloga*

Ciljevi radionice
Opis Aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Alternativni načini na koje možete voditi aktivnost
Materijali
Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 2

Vežba: *Ono što nam je zajedničko*

Ciljevi radionice
Opis Aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje možete voditi aktivnost

Materijali

Informacije za nastavnika

ZAVRŠNA AKTIVNOST: DISKUSIJA I EVALUACIJA

Ciljevi radionice

Opis Aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje možete voditi aktivnost

Materijali

Informacije za nastavnika

Materijali za radionicu Ja sam ...

Izjave za aktivnost 1A

Uobičajeni primer izjave za Aktivnost 2

RADIONICA 2

TI IMAŠ KONTROLU

Edukativni ciljevi radionice

POSTAVLJANJE OSNOVE ZA AKTIVNOST 1A

Vežba: Nešto glupo

Ciljevi radionice

Opis Aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje možete voditi aktivnost

Materijali

Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 1B

Diskusija o vežbi 1A Nešto glupo

Ciljevi radionice

Opis Aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje možete voditi aktivnost

AKTIVNOST 2 Predavanje i diskusija Objašnjenje mozga korišćenjem modela ruke

Ciljevi radionice

Opis Aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje možete voditi aktivnost

Materijali

Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 3A

Vežba: Usmeravanje pažnje, Meditacija

Ciljevi aktivnosti

Opis aktivnosti

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

Dodatni material za radionicu

Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 3B -

Diskusija vežbe 3a *Usmeravanje pažnje, Meditacija*

Ciljevi aktivnosti

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju

Završna aktivnost: diskusija i evaluacija sesije

Ciljevi aktivnosti

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

MATERIJALI ZA RADIONICU

Dodatne vežbe koncentracije za aktivnost 3A

RADIONICA 3

KAKO ODOLETI PRITISKU

Edukativni ciljevi radionice

POSTAVLJANJE OSNOVE ZA RADIONICU

AKTIVNOST 1

Vežba: Moja uloga 'Nešto glupo'

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

AKTIVNOST 2

Predavanje: Napuštanje uloga

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

AKTIVNOST 3

Demonstracija: Pritisak grupe

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Materijali

Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 4A

Objašnjenje samopouzdanje komunikacije

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

AKTIVNOST 4B

Vežba: Skeč 'Pokvarena ploča'
Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti
Materijali
Informacije za nastavnika

ZAVRŠNA AKTIVNOST: DISKUSIJA I EVALUACIJA

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Materijali za radionicu
Informacije za nastavnika

44 MATERIJALI ZA RADIONICU

Pitanja za Aktivnost 1
Igranje uloga- scenariji za aktivnost 4B

RADIONICA 4

BITI NA NEČIJEM MESTU

Edukativni ciljevi radionice

POSTAVLJANJE OSNOVE ZA RADIONICU

AKTIVNOST 1A

Vežba: Vežba stolica

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti
Materijali
Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 1B

Diskusija vežbe 1A Vežba stolica

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

46 AKTIVNOST 2A

Vežba: Vežba pismo

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Materijali
Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 2B

Diskusija aktivnosti 2A: Vežba Pismo

Ciljevi aktivnosti

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

Materijali

AKTIVNOST 3

Vežba: *Apstraktne socijalne uloge i rešavanje konflikata*

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

Materijali i

Informacije za nastavnika

ZAVRŠNA AKTIVNOST: DISKUSIJA I EVALUACIJA SESIJE

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti

Materijali

Informacije za nastavnika

MATERIJALI ZA RADIONICU

Instrukcijske karte za aktivnost 1A

Handout simbol za aktivnost 2A

List za odgovore za aktivnost 2A

Uputstva za igru uloga za aktivnost 3

RADIONICA 5

PREISPITIVANJE STVARI

Edukativni ciljevi radionice

54 POSTAVLJANJE OSNOVE ZA AKTIVNOST

AKTIVNOST 1A

Mikro-predavanje: *Koncentracija u kritičkom mišljenju*

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

AKTIVNOST 1B

Vežba: Palica i lopta

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

Materijali

Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 1C

***Vežba:** Pogodi pravilo*

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

Materijali za radionicu

Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 2

***Vežba:** Biti na drugoj strani*

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

Materijali za radionicu

Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 3

***Vežba:** Pitanje poverljivosti izvora*

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

Materijali za radionicu

Informacije za nastavnika

ZAVRŠNA AKTIVNOST: DISKUSIJA I EVALUACIJA SESIJE

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti

Materijali

Informacije za nastavnika

MATERIJALI ZA RADIONICU

Primeri argumenata za Aktivnost 2

Primeri argumenata za Aktivnost 3

Rubrika za evaluaciju izvora za Aktivnost 3

RADIONICA 6

PODRŠKA IDEJI

Edukativni ciljevi radionice

POSTAVLJANJE OSNOVE ZA AKTIVNOST

AKTIVNOST 1

***Vežba:** Vreme za žalbe*

Ciljevi radionice

Opis aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti
Materijali za radionicu
Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 2A

Mini-Lekcija: *Društvene promene*

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Materijali za radionicu

AKTIVNOST 2B

Diskusija: *Problem i ciljevi*

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Materijali
Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 3A

Mini-Lekcija: *Stejholderi*

Ciljevi radionice
Opis Aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Materijali

AKTIVNOST 3B

Diskusija: *Stejholderi uključeni u odabrano pitanje*

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Materijali
Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 4A

Mini-lekcija: *Stejholderi donosioci odluka*

Ciljevi radionice
Opis Aktivnosti
Materijali

AKTIVNOST 4B

Diskusija: *Stejholderi donosioci odluka*

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Materijali
Informacije za nastavnika

AKTIVNOST 5A

Mini-Lekcija: *Specijalna vrsta stejholdera: saveznici i protivnici*

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Materijali

AKTIVNOST 5B

Diskusija Specijalna vrsta stejkholdera: saveznici i protivnici

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Materijali

ZAVRŠNA AKTIVNOST: DISKUSIJA I EVALUACIJA

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti
Materijali
Informacije za nastavnika

Materijali za radionicu

List za grupne beleške za aktivnost 1, Aktivnost 2 i Aktivnost 3B
Power Point slajdovi aktivnost 2
Power Point slide aktivnost 3
Power Point slajdovi aktivnost 4

RADIONICA 7

VREME JE DA SE NAPRAVI PROMENA
Edukativni ciljevi radionice

80 AKTIVNOST 1

Mini-Lekcija: Načini vođenja kampanje

Materijali za radionicu
Opis aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Materijali

81 AKTIVNOST 2

Vežba: Akcioni plan ...

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti
Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti
Materijali
Informacije za nastavnika

ZAVRŠNA AKTIVNOST / DISKUSIJA I EVALUACIJA

Ciljevi radionice
Opis aktivnosti
Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti
Završna aktivnost programa: Evaluacija

Opis aktivnosti

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

MATERIJALI ZA RADIONICU

PowerPoint slajdovi aktivnost

PowerPoint slajdovi aktivnost 2

PREDGOVOR

Danas, sedamdeset godina nakon završetka Drugog svetskog rata, ekstremizam i radikalizacija još jednom brzo postaju ozbiljan problem u Evropi i kod nas. Evropske zemlje se suočavaju sa sve većom polarizacijom mišljenja i povećanja privlačnosti populističke retorike, kako među biračima tako i među političkim liderima. U nekim zemljama, čini se da ni sama demokratija nije potpuno sigurna npr. zbog vladinih aktivnosti ili sporog kolapsa srednje klase. Osim toga, odjeci ekstremnih ideologija koje podstiču oružane sukobe u drugim delovima sveta glasno odjekuju, posebno u Evropi, zbog globalizacije i masovne migracije. Islamistički teroristički napadi su postali redovna pojava na vestima, i značajan broj mladih ljudi je otišlo iz Evrope kako bi dobrovoljno učestvovali u ratu na hiljade kilometara od svojih domova i da ubijaju i umiru u ime neke ideologije. Kako je to moguće? Ili što je još važnije, možemo li učiniti išta da sprečimo da se to događa?

Seme radikalnih ideologija mora pasti na plodno tlo da bi donelo plodove. Psihologija ima mnogo za ponuditi kada je u pitanju razumevanje mehanizama koji su uključeni u proces radikalizacije. Možemo opisati razne okolnosti, stanja, i karakteristike koje doprinose radikalizaciju, ali vrlo malo je učinjeno da se to spreči. Zašto? Možda zato što, iako je lista faktora koji doprinose radikalizaciji konačna, put svakog pojedinca može biti jedinstven i drugačiji faktori mogu igrati odlučujuću ulogu. Stoga, ne postoji jedan univerzalni uzrok radikalizacije. Što je još važnije, samo nekoliko radikalnih pojedinaca uključeni su u nasilje, dok mnogi ostaju pasivni. Okolnosti i osobine koje karakterišu nasilne ekstremiste su zajedničke za velike grupe ljudi, od kojih je velika većina nikada neće biti nasilna. Kako je najistaknutiji oblik radikalizacije, terorizam, kriminalna aktivnost, većina preventivnih napora je usmerena na sprečavanje manifestacije drastičnog simptoma radikalizacije, a ne samog procesa. Napori policijskih snaga prirodno su usmereni na otkrivanje radikalnih pojedinaca koji se spremaju da se uključe u nasilje i na sprečavanje krivičnih dela, ali retko na sprečavanje radikalizacije. U svakom slučaju, policija je slabo opremljena za prevenciju radikalizacije jer, osećanje ljutnje zbog statusa quo ili čak poštovanje ekstremističke ideologije nije zločin per se i nužno ne predstavlja korak koji vodi do otvorenog nasilja.

Osim toga, ciljani napori prevencije usmerene na pojedince identifikovane kao visoko rizične od radikalizacije mogu imati mnoge potencijalne negativne posledice:

- (1) oni podržavaju negativne stereotipe;
- (2) mogu stigmatizovati ciljne grupe i 'pojedince pod sumnjom';
- (3) oni mogu proizvesti "mučenike" i "heroje" radikalnog pokreta koji mogu delovati kao uzor za ostale članove ciljne grupe;
- (4) mogu na te pojedince ostaviti utisak da je država protiv njih, i
- (5) mogu stimulisati polarizaciju i podelu društva, koja stvara ksenofobiju i ekstremizam među drugim grupama.

U tom kontekstu, razvili smo model intervencije u cilju sprečavanja radikalizacije dece i mladih: intervencije koja cilja proces radikalizacije u svojim korenima, a ne intervencije koja samo potiskuje nasilne i tragične posledice najekstremnije i često završne faze procesa radikalizacije. Po svojoj definiciji, takva intervencija bi trebalo da bude univerzalna i da ne zahteva otkrivanje ili identifikaciju pojedinaca koji su u najvećem riziku. Želja da se identifikuju osobe u riziku može se zasnivati na pustoj pretpostavci da neko mora biti "mentalno defektan" da bi se radikalizovao ili uključio u terorizam. Nažalost, psihološka istraživanja pokazuju da teroristi ne pate od bilo kojih mentalnih poremećaja, a većina ljudi mogu podložni radikalizaciji pod povoljnim okolnostima za to. Letimični pogled na istoriju nas čak može uveriti da su radikalizam i ekstremizam "prirodno" stanje stvari, dok su umerenost, i pluralizam, istorijski, nešto retko što se mora njegovati i pažljivo štiti.

Ne tako davno i ovde kod nas i u Evropi vršili su se sistematski genocidi u ime ideologije i uz podršku većine stanovnika. U tom kontekstu, razvijanje otpornosti građana, a posebno dece i mladih, protiv radikalizacije bi trebalo da bude jedan od temeljnih zadataka demokratskog društva. U praksi, odgovornost za zadatak da pripremi pojedinca da funkcioniše u demokratskom društvu je formalno dodeljen školskom sistemu i realizuje se kroz građansko obrazovanje. Znamo da građansko obrazovanje nije dominantno u izboru učenika i njihovih roditelja, međutim verujemo da i u ovim okolnostima postoji dovoljno mogućnosti za primenu. Takođe, imamo u vidu i OCD i polje neformalnog obrazovanja koje se širi i sve više vrednuje.

Mnoga saznanja i iskustva upozoravaju na činjenicu da su mnogi pojedinci prošli kroz proces radikalizacije u uzrastu srednje škole te bi se preventivna intervencija morala sprovoditi pre nego što do tog procesa i dođe.

U procesu pripreme ovog Trening paketa za decu i mlade u riziku od ekstremizma i radikalizma, prvo smo obavili detaljan pregled dostupne naučne literature posvećene procesima radikalizacije, koristili inpute intersektorske radne grupe u Novom Pazaru. Neke od radionica su pilotirane sa učenicima osmog razreda osnovnih škola. Ceo paket će biti pilotiran u narednom periodu, a na osnovu novo dobijenih zapažanja biće izvršena i dorada celog trening paketa.

UVOD

Ciljevi edukativnog programa

Ovaj program je pogodan i koristan za sve mlade osobe, bez obzira da li su skloni ma kom obliku nasilja ili nasilne ideologije ili ne, i bez obzira da li su oni u povećanom riziku od radikalizacije. Program je bazično usmeren ka prevenciji radikalizacije na njenom izvoru, kroz zaustavljanje socijalno-psihološkog faktora koji vode ka ovoj pojavi. Program je takođe usmeren ka podizanju građanskih i socijalnih kompetencije dece i mladih kroz razvijanje praktičnih i korisnih veština i sticanje novih znanja. U okviru radionice, tema radikalizacije se ne spominje eksplicitno; međutim, može se spontano pokrenuti kao tema od strane samih učesnika tokom razgovora nakon vežbi ako se odnosi na vesti ili informacije koje su pokupili iz medija.

Procesi i pojave uključeni u radikalizaciju

U razvijanju ovog programa pošli smo od uverenja da radikalizovane osobe nisu mentalno poremećene. Istovremeno polazimo i od činjenice da ideale, osećaje, i nezadovoljstva na koje radikalne grupe polažu pravo dele i drugi delovi društva. Znamo da mnogi ljudi sa sličnom pozadinom nikada neće postati radikalni. Zašto? Radikalizacija je, u svojoj srži, grupni proces. Mnogi mladi ljudi se nađu u situaciji u kojoj je angažman u ekstremističke ili radikalističke grupe najlakše dostupno sredstvo za zadovoljavanje njihovih inače normalnih socijalnih potreba. Ili smatraju da se prihvatanjem radikalističke ideologije mogu sprečiti frustracije određenih društvenih potreba. Ili su samo u potrazi za identitetom i pripadanjem (ispunjenje potrebe da se bude prihvaćen i da se pripada), a to je jedan od najvažnijih procesa koji podržava radikalizaciju. Osim toga, uključivanje u radikalni pokret može biti vrlo atraktivna alternativa za mlade osobe u potrazi za pozitivnim socijalnim identitetom i osobnim značenjem, pogotovo u situaciji u kojoj perspektive koje nudi mainstream društvo izgledaju prilično sumorno. Većina ekstremističkih grupa nude "prethodno upakovani" identitet savršeno odgovarajući za mlade kojima pokušavaju da se obrate. Možda najvažniji deklarativni razlog za priključivanje radikalnim pokretima je frustracija zbog relativne deprivacije i osećaj diskriminacije.

Po definiciji, radikalni način razmišljanja zahteva od pojedinaca da vide stvarnost kao jasan sukob između svoje grupe (nas) i druge grupe (njih), praćen snažnim predrasudama u grupi: verovanje u (moralnu) superiornost vlastite grupe. Proces radikalizacije može se javiti na mnogo načina, ali obično je postepeni proces u kojem grupni sklad igra važnu ulogu i u grupi nema mesta za kritičko razmišljanje ili individualne refleksije.

Univerzalna priroda procesa uključenih u radikalizaciju može poslužiti kao jasno upozorenje da je opasnost od nasilne radikalizacije nije rezervisana samo za nekolicinu, već može brzo uticati veće delove stanovništva. Međutim istorijska iskustva kažu takođe da nikad većina stanovništva nije bila uključena na usmeravanje nasilja na druge. To znači da navedeni procesi i potrebe mogu biti ili zaustavljeni, usmereni, ili tretirani na takav način da oni više ne dovode do radikalizacije, neprijateljstva ili nasilja.

Ovaj program ima za cilj da podstakne socijalnu koheziju među mladima koja prevazilazi etničke i verske podele, olakšava percepcije sličnosti među decom i mladima i daje priliku za poboljšanje međusobnog razumevanja.

Radionice uključene u ovaj paket tretiraju i lične i društvene potrebe i deklarativne razloge za uključivanje u radikalne pokrete.

Pristup: Program ima za cilj da promoviše kritičko razmišljanje i kritičke građanske kompetencije i nema nameru da promoviše „ispravne stavove“. Iz tog razloga, program se bazira na demokratskom učenju usmerenom ka učesnicima gde treneri vode aktivnosti i diskusije, umesto da predaju. To omogućava učesnicima da iskuse stvari i zaključke na svoju ruku, što im pomaže da preuzmu vlasništvo nad svojim novostečenim znanjem. Da bi program mogao biti primenjiv i za druge sredine, ovaj program je lišen konkretnog konteksta koliko god je to bilo moguće i referenci na tekuće događaje. Prema tome, treneri imaju slobodu da kontekstualizuju materijal i odaberu primere najpogodnije za određene mlade sa kojima rade.

Treneri

Nastavni plan i program je osmišljen tako da ga mogu primenjivati nastavnici u školama ali i pojedinaца koji su stekli trenerske veštine. Program se oslanja na sposobnost trenera za vođenje grupne diskusije i dobijanje refleksije učesnika na materijale. Kako treneri moraju pravilno shvatiti ciljeve svake vežbe kako bi ih postigli, savetuje se obuka u izvođenju plana i programa.

Struktura programa

Osnovni okvir ovog programa uključuje sedam radionica. Svaka radionica zahteva minimalno 45 minuta za izvršenje. Radionice se lako mogu proširiti na više od jednog sata. Osim toga, neke od radionica mogu se koristiti kao samostalne intervencije.

Struktura radionice

* Većina radionica sledi sličan obrazac, sa izuzetkom prve i poslednje radionice. Prva radionica je jedinstvena u tom pogledu što postavlja pozornicu i atmosferu za naredne sesije. Tokom prve minute prve radionice, treneri se predstave, uvere učenike kako oni mogu naročito imati koristi od ovih časova, i na kraju se slože sa učesnicima o pravilima ponašanja za ceo program. Osim eksplicitnog cilja radionice, a to je da se upoznaju sa sopstvenim višestrukim identitetima i ulogama, prva radionica je takođe dizajnirana za izgradnju povjerenja i kohezije unutar odeljenja, npr, preko etničkih i verskih podela. U ovoj radionici, postupci su kreirani sa malo pažnje posvećene eksplicitnim veštinama.

Radionice 2 do 6 prate identičnu strukturu:

- Uvod
- Postavljanje osnove za vežbe
- Diskusija i refleksija
- Glavna vežba
- Diskusija (e) i refleksija (e)
- Završetak vežbe / završetak, rekapitulacija, refleksija i diskusija

Učesnici radionica

Sve radionice su dizajnirane da budu pogodne za učesnike 12-21 godina i za sve nivoe obrazovanja. Idealan učesnik/ca može biti starosti oko 15. godina. Trener koji vodi radionicu imaju dovoljno prostora da prilagode aktivnosti tako da odgovaraju zahtevima određene grupe, uzimajući u obzir njihove godine i vrstu obrazovanja.

RADIONICA 1

KO SMO MI?

Tema: Identitet i naše uloge

Edukativni ciljevi radionice

Edukativni ciljevi radionice u okviru razreda/grupe

- Da dobiju osećaj povjerenja u okviru grupe
- Da bi imali veći osećaj pripadnosti u grupe
- Da dobiju veći osećaj zajedništva i osećanje da ih grupa/oddeljenje i zajednica/škola razumeju
- Da dobiju veći osećaj socijalne kohezije u etnički / kulturno različitim grupama
- Da bi postali manje pristrasni i neprijateljski prema drugima u kulturno raznolikom društvu

Edukativni ciljevi radionice u odnosu na pojedinačne učesnike

- Da se sazna o nečijem identitetu
- Osvestiti pozitivnih aspekata tuđih identiteta i njegovih pozitivnih veština i kvaliteta
- Da prepoznaju sličnosti između vlastitog identiteta i identiteta drugih iz grupe/oddeljenja
- Da osveste višestrukost uloga i identiteta - svojih i svojih vršnjaka

Edukativni ciljevi radionice u odnosu na pojedinca u okviru grupe

- Da iskuse uspeh u okviru grupe
- Da postanu otporni na uticaj grupa

POSTAVLJANJE OSNOVE ZA AKTIVNOST

Ciljevi radionice

- Da se upozna voditelj radionice (e)
- Da se shvati format (i svrha) radionica
- Da se razumeju i da se pridržavaju pravila instruktora

Opis aktivnosti

Trajanje : najmanje pet minuta

Uputstva: Ako počinjete rad sa grupom po prvi put, počnite svojim predstavljanjem. Dalje, objasnite da ćete održati sedam radionica koje će grupu naučiti različitim veštinama. Radionice su bazirane na psihološkim teorijama i daće učesnicima neka znanja koja im mogu pomoći da se bave drugim ljudima i samima sobom u svakodnevnom životu. Veštine mogu biti korisne u malim svakodnevnim susretima s drugim ljudima, npr, prijateljima, članovima porodice, kao i strancima, ali i mogu biti korisne ako žele da poboljšaju svoju zajednicu i institucije u kojima oni uče i rade ili čak šire društvo. Radionice uključuju vežbe kroz koje učenici mogu ojačati i dalje savladati veštine. U nekim slučajevima, oni mogu postati svesni pitanja koja ranije nisu primećivali.

Da bi radionica bila korisna, svi učesnici treba da se aktivno uključe. Oni moraju pažljivo slušati trenera i njihove vršnjake i nisu dozvoljeni nepristojni ili osuđujući komentari. Sa svim što u okviru radionice drugi učenici iznesu moraju postupati kao sa poverljivim materijalom. Učesnici se moraju jedni prema drugima odnositi s poštovanjem.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Pitajte grupu ako imaju bilo kakvih pitanja o osnovnim pravilima ili ako postoji nešto čemu je potrebno pojašnjenje.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Osnovna pravila se mogu napisati na tabli ili dati na listu papira svim učenicima.

Materijali za radionicu

- Nisu potrebno dodatni materijali.

Informacije za nastavnika

- Važno je da svi učenici paze i prate uputstva i pravila.

AKTIVNOST 1A

Vežba: „ JA SAM... ”

Ciljevi radionice

- Da se upoznaju sa konceptom identiteta
- Obratiti pažnju i odnos prema nečijem identitetu

Opis aktivnosti

Dužina: Minimum 10 minuta

Uputstva: Objasnite učenicima koncept identiteta. Dajte objašnjenje sledeće definicije 'identiteta':

- 'Znanje neke osobe da on ili ona pripada socijalnoj kategoriji ili grupa'
- 'Nečija koncepcija njegove / njene uloge i sposobnost da u sebe uključi značenja i očekivanja u vezi sa ovim ulogama'
- "Značenja koja pojedinci pridaju sebi".

Da bi pomogli učesnicima u razumevanju koncepta identiteta, pokazati im svoju ličnu kartu ili anonimnu ličnu kartu. Koristite primere iz legitimacije da biste naveli kako mi posedujemo nekoliko različitih identiteta. Na primer, ja sam ... žena, Pazarka, smeđe kose, 177 cm, stara 42 godina, učenik, student ..., student na ...

Dajte svakom učeniku formulare sa 20 "Ja sam ..." izjava (vidi *Materijali za radionicu*). Bez pružanja mnogo primera, pitajte svakog učenika da samostalno završi 20 izjava koristeći reči koje se odnose na njih same. Dajte učenicima i četiri do šest minuta da popune list sami, tiho.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Vežba se može direktno uključiti u aktivnost 1B¹ ako svi članovi grupe veruju i poštuju jedni druge.

Materijali za radionicu

- Listovi papira sa 20 "Ja sam ..." izjava (*Materijali za radionicu*).

Informacije za nastavnika

- Listovi su anonimni po defaultu, ali oni će se prikupljati na kraju Aktivnosti 1b.
- Učenici mogu biti ohrabreni da označe svoje listove na poleđini na neki tajanstven način, tako da mogu

¹ Ova vežba je inspirisana Sinaj, M., Kaplan, A., i Flum, H. (2012). Promocija istraživanja identiteta u okviru nastavnog plana i programa; Studija bazirana na dizajnu u Junior High času književnosti u Izraelu. *Savremeni Obrazovna psihologija*, 37, 195-205. doi: 10.1016 / j.cedpsych. 2012.o.o.off3 Stets, J. E., i Burke, P. J. (2000). Teorija identiteta i teorija socijalnog identitea (PP 255). *Social Psychology Quarterly*, 63 (3), 224-237. Doi: 10,2307 | 2695870* Dutton, J. E., Roberts, L. M., i Bednar, J. (2010). Načini za izgradnju pozitivnog identiteta na poslu: Četiri vrste pozitivnih identiteta i izgradnju društvenih resursa (str. 266). *Academy of Management Review*, 35 (2), 265-293, Doi: 10,5465amr.2010.48463334

sa lakoćom pronaći svoj list.

- Ako je učenicima teško da smisle izjave, da im se maksimalno dva primera (npr, "Ja sam devojka", "Ja sam sestra"), i kaže im se da je sve prihvatljivo sve dok ih termini koje koriste opisuju.
- Učenici mogu pisati rečenice koje uključuju fizičke, socijalne, psihološke, ili holističke samo-opise. Fizički samo-opisi će uključivati "Ja imam 16 god 'i' Ja sam visok," socijalni samo-opisi odnose se na grupe, društvene uloge ili odnose (npr, "Ja sam u fudbalskom timu"). Psihološki samo-opisi se odnose na osobine ličnosti, kao što su "Ja sam ljubazan", dok holistički deskriptori mogu biti nejasne karakteristike, na primer "Ja sam osoba."

AKTIVNOST 1B

Vežba : Podela mojih uloga

Ciljevi aktivnosti

- Da se shvati pojam društvene uloge s obzirom na sopstveni identitet učenika, student, postdiplomac
- Da postanu svesni različitih društvenih uloga koje jedna osoba ima
- Da bismo razumeli razliku između društvene uloge, karakteristika ličnosti i fizičkih karakteristika.

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum 10 minuta

Uputstva: Pročitajte sledeći tekst naglas razredu:

Sada kada ste napisali 20 izjava za koje osećate da vas opisuju, vreme je da se dodatno ispitaju ove izjave. Opisi koje ste napisali uglavnom spadaju u tri kategorije: društvene uloge, karakteristike ličnosti, i fizičke karakteristike. Društvene uloge su uloge koje su definisane učešćem u određenoj grupi ili društvenom kontekstu. Na primer, imate različite uloge sa svojim prijateljima kada igrate fudbal (član tima, defanzivac) a druge u učionici (učenik).

Ovisno o starosti i obrazovanju učenika, možete dodati još primera socijalnog identiteta / uloga kako bi zadatak bio lakši. Cilj ove vežbe je da druge društvene kategorizacije izađu na površinu, a ne da ojačaju postojeće podele; stoga, ne bi trebalo eksplicitno spominjati etničke i verske atribute, jer oni će sigurno biti pomenuti od strane samih učenika.

Čak i unutar različitih grupa prijatelja možete imati različite uloge. Lične karakteristike su atributi koji opisuju ko ste i obično definišu kako se ponašate, mislite i osećate. Na kraju, tu je kategorija fizičkih karakteristika, koja je definisana po nečijem spoljašnjem izgledu. Sada kada znate koje su ovo kategorije, pokušajte da podelite vaše izjave u ove kategorije. Nakon svake izjave, napišite 'društvena uloga,' 'ličnost,' ili 'fizički izgled.' "Neke izjave mogu spadati u više od jedne kategorije. Nemojte stavljati svoje ime na svoj list; umesto toga, nacrtajte nešto npr, skraćenicu ili simbol, koji će vam omogućiti da identifikujete svoj list nakon predaje.

Nakon što učenici to učine, treba prikupiti papire sa 20 izjava kako bi pripremili narednu vežbu. Sledi vrlo kratka diskusija.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Kojoj kategoriji pripada većinu vaših "Ja sam ..." izjava?
- Imate li jednu ili više uloga? Koliko uloge sta pronašli?
- Da li je bilo izjava "Ja sam ..." koje je bilo teško svrstati?

Ukoliko ima dovoljno vremena na raspolaganju:

- Šta ste saznali o sebi (o svom identitetu) iz ove vežbe? Ako vežba prođe dobro, idealan

zaključak bi trebao biti :

Imamo mnogo društvenih uloga, i one čine veliki deo našeg identiteta.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Od ove liste izjava, od učenika se traži da odaberu sve društvene uloge i kopiraju ih na novi komad papira, koji će nakon toga predati. Zatim, učenici mogu podeliti ostale dve kategorije dok se pripremaju za narednu vežbu.

Materijali za radionicu

- Listovi papira sa 20 "Ja sam ..." izjave Aktivnost 1A (vidi *Materijali za radionicu*).

Informacije za nastavnika

- Korisno je ako se tri kategorije vizuelno predstave učenicima na tabli ili putem PowerPoint prezentacije.
- Korisno je za učenike ako instruktor šeta učionicom i nudi individualnu pomoć i savete učenicima.
- S vremena na vreme, učenici mogu postavljati izazovna pitanja o ulogama koje je teško kategorizovati, npr. starosti. Važno je da se u diskusiji spomene da su određene fizičke karakteristike vezane za određene uloge ili druge identitete i određene uloge zahtevaju da se ponašamo na određeni način: npr. kao što imamo određenu ličnost (npr, "Mi smo učenici pa se moramo ponašati pristojno. ").

AKTIVNOST 2

Vežba: Ono što nam je zajedničko

Ciljevi radionice

- Da postanu više empatični i razumeju jedni druge
- Da se prepozna sličnosti između vlastitog identiteta i identiteta drugova
- Da postanu manje pristrasni i neprijateljski prema drugima u kulturno raznolikom društvu
- Da se poveća nečiji osećaj pripadnosti razredu
- Da se poveća osećaj socijalne kohezije u etnički i kulturno različitim razredima.
- Da se poveća nečiji osećaj zajedništva i osećanja razumevanja u razredu i u školi

Opis aktivnosti

Dužina: najmanje 15 minuta

Uputstva: prikupiti 20 listova sa izjavama od učesnika i brzo odabrati izjave koje su: (1) društvene uloge (grupna kategorizacija), (2) najverovatnije, koje su zajedničke za više učesnika u grupi i (3) ne-regularne etničke, verske kategorije koje dele i polarizuju društvo (vidi i "*Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti*" ispod). Izjave treba da budu izabrane od strane trenera jer ako učesnici sami čitaju naglas izjave, mogu se povećati socijalne tenzije unutar grupe (vidi napomenu). Da biste uštedeli vreme, lista izjava za primer (pogledajte '*Materijali za radionicu*' ispod) može se koristiti za početak vežbe.

Na početku vežbe, uputiti učenike da stanu u krug sa zatvorenim očima. Zatim, trener čita odabrane izjave, jednu po jednu. Za ovu aktivnost najčešće izjave iz AKTIVNOSTI 1A mogu se koristiti; Međutim, važno je pratiti kakve su izjave učenici napisali (za više informacija, vidi dole). Ova Vežba je osmišljena kako bi se omogućilo učenicima da shvate da oni imaju mnogo toga zajedničkog sa svojim drugovima, a time i poveća grupna kohezija i učini da se osećaju sigurno u vezi toga što dele lične podatke. Obavestiti učenike da kada se izjava odnosi na člana grupe, on / ona bi trebao/la iskoračiti dva koraka napred u krug, formirajući manji unutrašnji krug. Učenici u užem krugu će onda imati pet sekundi da otvore oči i tiho pozdrave i posmatraju jedni druge. Svi učenici u spoljašnjem krugu će držati svoje oči zatvorene sve vreme. Trebalo bi naglasiti da oči treba držati zatvorene kako bi se omogućilo da je

okruženje što sigurnije, u kojem učenici ne osećaju pritisak kada razmenjuju lična iskustva, verovanja, ili mišljenja. Nakon što pozdrave svoje kolege učenike, vraćaju se us poljašnji prsten i ponovo zatvore oči. Čitav ovaj proces se ponavlja sa drugim izjavama. Vežba može početi s jednostavnim izjavama o zajedničkim fizičkim atributima (npr pol ili boja kose) i brzo preći na društvene grupe i uloge (npr, "Ja sam učenik"), a možda i više lične relevantne detalje (npr, "Ja sam iz razvedene porodice"). Pre zaključivanja Vežbe, osigurati da svi učenici imaju barem jedan zajednički identitet ili ulogu s drugima, tako da je svako iskoračio u sredinu. Nakon Vežbe, razgovor sledi sa pitanjima ispod.

VAŽNA NAPOMENA: Da bi se osigurao osećaj zajedništva, odaberi izjave koje se mogu odnositi na više učenika. Osim toga, izjave treba da odražavaju društvene uloge koje se eventualno mogu odnositi na sve učenike; one ne bi trebale povećati osećaj različitosti u razredu (npr izjave "Ja sam Evropljanin", "Ja sam Marokanac" ne treba dati). S obzirom da može biti ograničeno vreme da se pokriju sve izjave iz **aktivnosti 1A**, popis primera izjave koje treneri mogu koristiti je naveden dole i u *Materijalima za radionicu*.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Kako ste se osećali?
- Što ste saznali o svojim drugovima? - Šta ste saznali o sebi (svom identitetu) iz ove vežbe?
- Da li je bilo iznenađenja?
- * Ova Vežba je preuzeta iz vežbe iz Challenge Day (<http://www.challengeday.org>).

Ako vežba ide dobro, učenici treba da smatraju da su oni mnogo otkrili o sebi svojim drugarima. Osećaj pripadnosti učenika razredu treba ojačati.

Alternativni načini na koje možete sprovesti aktivnost

- Količinu otkrivanja i nivo osetljivosti svake izjave treba prilagoditi tako da odgovara početnom nivou poverenja između članova grupe.
- Za ovu vežbu, pomoć pomoćnika može biti vrlo korisna. Iako je glavni trener završio prethodnu vežbu, pomoćni trener može prikupiti 20 listova sa izjavama od učenika i brzo odabrati izjave.

Materijali za radionicu

• Ova vežba koristi listu najčešćih uloga i atributa iz **aktivnosti 1A**. Izjave treba da se odnose na uloge i osobine koje mnogi učenici preko etničkih i kulturnih grupa dele. Rezervna lista koja sadrži izjave koje će biti zajedničke za većinu treba da bude spremna unapred (ova lista može se koristiti u slučaju da nema dovoljno vremena za procenu izjava iz **aktivnosti 1A**):

1. Ja sam učenik
2. Ja sam nezavisan
3. Ja sam djevojka
4. Ja sam navijač
5. Ja sam star četrnaest godina
6. Ja sam od pomoći
7. Ja sam sin
8. Ja sam sestra
9. Ja volim plivanje
10. Ja sam teniser
11. Ja pomažem drugima
12. Ja sam prijatelj nekoga ko ima prijatelja (ili prijatelj) iz druge države ili kulture
13. Ja sam prijatelj nekoga iz druge zemlje ili kulture.

- Izjavu 12 uvek treba koristiti
- Izjavu 13 treba koristiti samo u slučaju razreda sa vrlo kulturno različitim okruženjem u kom će većina učenika imati prijatelje ovog tipa.

Dodatna lista najčešćih pogodnih primera za izjave je uključena u Materijale za radionicu.

Informacije za nastavnika

Sledeće izjave bi trebalo izbegavati ili koristiti sa velikim oprezom:

- Izjave koje nisu zajedničke za najmanje nekoliko učenika u grupi.
- Izjave koje nekog definišu kao pripadnika etničke, kulturne, verske manjine/većine.
- Auto-evaluativna izjave kao što je "Ja sam dobro."

ZAVRŠNA AKTIVNOST:

Diskusija i evaluacija

Ciljevi radionice

- Ocena poruke koju će učenici usvojiti sa radionice
- Razumevanje najvažnijih delova radionice:
- Učenje o nečijem identitetu
- Učenje o osnovnim samorefleksijama
- Učenje o nečijim pozicijama i društvenim ulogama
- Razumevanje složenosti nečijeg identiteta
- Svesnost višestrukih uloga i identiteta koje neka osoba ima
- Shvatanje sličnosti između vlastitog identiteta i identiteta drugova
- Sticanje većeg osećaja pripadnosti razredu
- Sticanje većeg osećaja socijalne kohezije u etnički i kulturno različitim razredima.
- Sticanje većeg osećanja zajedništva i osećanja da se nalazi razumevanje od strane razreda i škole.

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: Svi učenici stoje u krug. Instruktor baca meku loptu nekom od učenika . Svaki učenik koji prima loptu onda mora dati izjavu o tome šta saznaje iz radionice. Podsetite učenike da razmišljaju o nečemu što nije već rečeno od strane drugog učenika. Ako osoba primi loptu više od jedanput, zamolite je da smisli nešto novo što je saznao.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Ako razredu treba više ohrabrenja za razgovor i / ili bacanje lopte okolo nije moguće, pokušajte metodu 'kutija bombona' : Sa svim učenicima koji sede ili stoje u krug, dati kutijicu bombona jednom učeniku i tražiti od učenika da navede nešto što je naučila/o iz Vežbe. Kada je učenik izrazio svoje mišljenje, kutijicu bombona može predati susedu. To se nastavlja sve dok svaki učenik ne dobije priliku da govori. Učenici mogu dobiti zadatak da razmotre svaku ulogu koju pominju i izdvoje tri dobre stvari koje ta uloga donosi. Na primjer, to što ste navijač vam donosi neke veze sa prijateljima, tim sa kojim delite pobe, instant prihvatanje drugih ljubitelja istog tima, osećaj snage kada vaš tim osvoji.

Materijali za radionicu

- Lopta ili kutija bombona

Informacije za nastavnika

* Pokušajte da uključite sve članove grupe, tako da ako neki učenici nisu govorili, navedete njihova imena i neka učenici bace loptu na njih.

- Ako učenik nema odgovor ili ne želi da govori, nemojte ga prisiliti da odgovora ali zamolite ga da o tome sam razmisli.

Materijali za radionicu

"Ja sam....."izjave

Aktivnost 1A -- *

Završite "Ja sam ..." izjavu rečima koje vas opisuju. Sve reči su prihvatljive ako verujete da vas one opisuju.

1. Ja sam
2. Ja sam
3. Ja sam
4. Ja sam
5. Ja sam
6. Ja sam
7. Ja sam
8. Ja sam
9. Ja sam
10. Ja sam
11. Ja sam
12. Ja sam
13. Ja sam
14. Ja sam
15. Ja sam
16. Ja sam
17. Ja sam
18. Ja sam
19. Ja sam
20. Ja sam

Materijali za radionicu

Uobičajeni primer izjava za aktivnost 2

Ove izjave mogu se koristiti u slučaju da nema dovoljno vremena za pregled izjava **aktivnosti 1A**.

Društvene grupe:

Ja sam...

- učenik
- u srednjoj školi, tehničkoj školi ... (vrsta škole)
- prijatelj
- sin / kćer
- sestra/ brat
- ljubitelj
- ljubitelj dečak / ljubitelj devojčica
- iz (naziv države)
- rođen u (ime grada)
- Hrvat, Bosanac, Sandžaklija... (ime pokrajine)
- osoba koja ide na žurke / životinja
- volonter
- a YouTuber
- gamer
- bajker
- muzičar
- trkač
- fudbaler
- odbojkaš
- igrač šaha
- sportski fanatik
- ljubitelj životinja
- ljubitelj filma
- navijač Barselone, NP, Bayern ... (Lokalni fudbalski tim)

Lične i fizičke karakteristike:

Ja sam...

- moderna
- visok/nizak
- tih
- zauzet
- muzikalan
- jak/kul
- lenj
- od pomoći

RADIONICA 2

AKTIVNOST 1A

VI IMATE KONTROLU

Tema: Sabranost

Edukativni ciljevi radionice:

- Da se poboljša kontrola nad automatskim razmišljanjem i emocijama
- Da postanu svesni uloge automatskih, nesvesnih procesa u mozgu i da shvate kako ovi procesi mogu biti pod uticajem svesnog uma
- Da razumeju ulogu različitih područja mozga u automatskom ili svesnom razmišljanju
- Da shvate zašto ponašanje nije uvek racionalno i u kojim situacijama može biti otežano namerno razmišljanje
- Da saznaju metode olakšavanja kontrole nad automatskom obradom
- Da mogu da vide vlastite misli i unutarnje procese i da ih postanu svesni
- Da se poboljša veština samorefleksije
- Da mogu da praktikuju sabranost i meditaciju

POSTAVLJANJE OSNOVE ZA AKTIVNOST AKTIVNOST 1A

Vežba "Nešto glupo"²

Ciljevi radionice

- Da postanu zainteresovani za različite načine razmišljanja i da shvate potrebu samokontrole
- Da postanu svesni automatskog i namernog razmišljanja
- Da razumeju ulogu perifernih i centralnih ruta svesti
- Da postanu više samo-reflektivni
- Da shvate važnost toga da neko bude svestan automatskih, nesvesnih procesa u svakodnevnom životu
- Da mogu identifikovati vrste situacija kada racionalno, namerno razmišljanje može biti umanjeno
- Da shvate racionalno, kritično, i namerno razmišljanje

Opis aktivnosti

Dužina: Minimum 10 minuta

Uputstva: Podelite papire. Pročitajte naglas razredu sledeći tekst:

Većini od nas se dogodi s vremena na vreme da uradimo nešto što kasnije možemo zažaliti. Kada se osvrnemo na ove naše poteze mi često mislimo da smo "trebali da znamo bolje i da je očito pogrešno ili glupo što smo to uopšte i uradili. Pokušajte razmišljati o 1 (ili 3) situacija (e) u kojoj ste vi ili neko od vaših prijatelja učinio tako nešto. Na primer, postavljanje nečega na društvenim medijima, kada smo pokušavajući da se pokažemo u najboljem svetlu, uradili nešto neodgovorno, vikali na roditelje, bacili nešto na brata/ sestru, izrekli malu laž pa nam se obilo o glavu, bili tvrdoglavi čak i ako smo potpuno grešili, povredili prijatelja u afektu, bili zli prema nekome, itd. Ako se ne možete setiti situacije koja se tiče vas, pokušajte se setiti situacije koja se dogodila nekom drugom, kao što su vaši prijatelji, porodica,

² Ova Vežba je inspirisana Baim, C., i Guthrie, L. (2014). Change of offending behaviour (str. 94) Philadelphia, PA: Jessica Kingsley Izdavači.

ili neko ko nije učenik ovog odeljenja.

Pojedinačno, učenici pišu situacije u kojima su uradili nešto glupo. Ako vreme dozvoljava, učenike možete zapitati da podele neke slučajeve njihovog ponašanja sa razredom (međutim, to je i deo razgovora koji slijedi).

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Zavisno o dobi učenika, podesite primere 'gluposti' koje su učenici mogli učiniti. Za starije učenike, primeri mogu uključivati pijenje previše alkohola ili ne učenje za ispit. Za mlađe učenike, primeri se mogu odnositi na nešto loše što su rekli o nekoj osobi ili uzimanje nešto od nekog drugog.
- Za modeliranje i povećanje poverenja, ispričajte učenicima neku situaciju koja se dogodila vama lično: Na primer, jednom mi se dogodilo da ...

Materijali za radionicu

- Papir za učenike da pišu svoje odgovore

Informacije za nastavnika

- Ako je učenicima teško da se sete primera, pružiti primere relevantne njihovom uzrastu, kao što je 'objavio gadan komentar na društvenoj mreži' "ili"rekao nešto zlo o prijatelju. "

Važno je učenicima reći da im je potrebno da napišu primere kada su učinili nešto glupo, jer bi trebalo da se vrate na njih kasnije u toku radionica.

AKTIVNOST 1B

Diskusija o Vežbe 1A Nešto glupo

Ciljevi radionice

- Da se aktivno uključe u diskusiju u razredu
- Da shvate pojam različitih načina razmišljanja i da shvate potrebu za kognitivnom kontrolom
- Da postanu svesni zamke automatskog razmišljanja
- Da se shvati važnost automatskih, nesvesnih procesa u svakodnevnom životu
- Da se osposobe da mogu identifikovati i vrste situacija kada racionalno, namerno razmišljanje može biti umanjeno
- Da bi postali svesni kako neko može biti sklon iracionalnom ponašanju i shvatiti razloge zbog kojih može doći do toga
- Da razumeju situacijske determinante iracionalnog ponašanja

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: Vodite diskusiju postavljajući pitanja ispod; koristiti neverbalnu komunikaciju za stimulaciju odgovora i izbegavajte dugotrajne razgovore van teme. Na kraju, možete sumirati rezultate parafrazirajući pitanja koja su učenici postavili u prepisci sa ciljevima ovog Vežbanja.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Dva pitanja ispod su opcionalna. Ona se mogu kasnije koristiti u radionici jer se odnose na pritisak vršnjaka:

- Ako ste bili sa drugima, da li ste pod njihovim pritiskom? Ako je tako, da li ste mogli reći 'ne'?
- Da li ste tada toga bili svesni? Dva pitanja ispod su opcionalna. Ona se mogu kasnije koristiti u radionici u vezi kritičkog otvorenog uma:
 - Jeste li se optimistično nadali da će "sve biti u redu na kraju?
 - Iz današnje perspektive, da li mislite da ste iskušavali svoju sreću? Idealan rezultat diskusije bi bio da učenici shvate da je uobičajeno da se učini nešto za žaljenje. To se događa češće kada je

neko pijan, sa drugima, u žurbi, vođen jakim emocijama, itd.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Ako nije opcija da se vodi otvorena diskusija u okviru razreda (npr, zbog neodgovarajućeg razreda ili nedostatka pozitivnih odnosa), trener bi mogao koristiti glasanje i voditi beleške na tabli za ilustraciju rezultata.
- Ako je razred vrlo otvoren i oseća se sigurnim, pitati za neke primere učenike, kao i početi i sa malim ličnim otkrivanjem. Međutim, budite oprezni da rasprava ne skrene prema ne-ličnim ili ne-sramotnim događajima.

AKTIVNOST 2

Predavanje i diskusija

Objašnjenje mozga korišćenjem 'modela ruke'

Ciljevi radionice

- Da razumeju ulogu različitih područja mozga u automatskom ili svesnom razmišljanju.
- Da razumeju razliku između svesnih, namernih odluka i nesvesnih automatskih odluka
- Da razumeju izvore iracionalnosti
- Da razumeju situacijske znakove koji mogu izazvati iracionalne radnje

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum 10 minuta

Uputstva: Prvo, dati pregled različitih područja mozga i njihove funkcije (za objašnjenje funkcije, pogledajte model ruku ispod). Zatim objasnite delove mozga i njihove funkcije koristeći model ruke, dok svi učenicima aktivno imitiraju vaše demonstracije. Ovo objašnjenje je praćeno analogijom "nesvesnog slona", i linijom namerno-do-automatsko. Na kraju, učenicima postaviti pitanje o maladaptivnim funkcijama područja mozga.

1. Cortex (mladi mozak)
2. Limbički sistem
3. Produžena moždina (stari mozak)

Model ruke dr Dan Siegel : model ruke je primenjeni način ilustracije kako je povremeno aktivniji korteks a povremeno limbički sistem. Da bi objašnjenje bilo konkretnije za učenike, oni će fizički imitirati vašu demonstraciju koristeći svoje ruke. Izvedite Vežbu³ i ohrabrite sve učenike da prave opisane pokrete rukama dok čitate naglas sledeći tekst:

Neka svako drži jednu ruku otvorenu . Podlaktica predstavlja kičmenu moždine, koji povezuje mozak sa ostatkom tela. Osnova ruke predstavlja produženu moždinu, ili reptilski mozak; To je najstariji deo mozga, onaj deo koji se razvio prvi u procesu evolucije. Većina dolaznih informacija u mozak prolazi kroz produženu moždinu, koji šalje informacije svim ostalim delovima mozga. Produžena moždina je odgovorna za najosnovnije ljudske funkcije, kao što su disanje, spavanje, i kontrola srca. Ove funkcije su nesvesne, izvan svesne kontrole. Podlaktica predstavlja kičmenu moždinu, koji povezuje mozak sa ostatkom tela. Neka svako savije palac preko dlana: palac predstavlja limbički sistem, deo 'starog mozga'

³ Ova vežba je inspirisana by Baim, C., & Guthrie, L. (2014). Worksheet: Understanding my brain Part 1, Worksheet. Understanding my brain Part 2. In Changing Offending Behaviour (pp. 92–93). Philadelphia, PA: Jessica Kingsley Publishers.

koji se razvio nakon produžene moždine u evoluciji. Baš kao i produžena moždina, limbički sistem uglavnom radi nesvesno. Limbički sistem je veoma važan za preživljavanje, jer reguliše instinkte; prati koje situacije treba izbegavati (npr, zmije) a kojim se treba približiti (npr, hrana). Limbički sistem također reguliše emocije, daje vrlo brzo emocionalne sudove / odluke i pomaže nam da učimo. Brzo se adaptira kada su ljudi u opasnosti i aktivira odgovor život-ili-smrt (To je fiziološka reakcija razvijena da brzo odgovori na pretnju po opstanak, napad, ili štetni događaj.); međutim, limbički sistem ostaje aktivan čak i kada ne postoji stvarna opasnost. "Stari mozak i limbički sistem, posebno 'palac,' vode naše živote a mi to ne primećujemo; dakle, zato je važno naučiti kako da koristimo našu pažnju za kontrolu našeg "starog mozga" i limbičkog sistema kada to želimo. Glavni igrač u kontroli emocija je korteks, koji predstavlja "prste". Neka svako savije prste preko palca i napravi pesnicu: Gornji deo prstiju i nokti predstavljaju prefrontalni korteks, koji je područje mozga koje je specijalizovano za racionalno razmišljanje, planiranje i donošenje odluka. Ovo područje mozga razvijeno je poslednje u evoluciji, i to je područje koje je najviše sofisticirano razvijeno kod ljudi. Ovo područje može raditi svesno, što znači da može ponekad biti pod kontrolom, a može uticati na druga, nesvesna područja mozga. Korteks je sporiji od limbičkog sistema; Takođe, kada je limbički sistem vrlo uznemiren, postaje nemoguće jasno misliti (pokazuje da se ruka otvara i limbički sistem je otkriven). Kada odluči da je situacija dramatična, preuzima da ubrza odluke život-ili-smrt. Srećom, u većini modernih društava ne moramo se boriti za opstanak na dnevnoj bazi, ali to znači da smo često nezadovoljni kada emocije 'zamagle naše mišljenje. "Srećom, moguće je preuzeti kontrolu nad limbičkim sistemom preko kore.

Analogija "nesvesni slon": Za ilustraciju razlika između svesnog i nesvesnog, sledeću analogiju treba pročitati učenicima, eventualno u pratnji slike slona sa jahačem:

- Zamislite slona sa malim dečakom koji mu jaše na leđima. Slon predstavlja nesvesni um, a jahač predstavlja svest. Jahač ima uzde u ruci i može upravljati slonom ili reći slonu da prestane. Međutim, kada slon ima stvarno jaku želju, jahač možda neće biti u stanju da utiče na slona. Jahač može da pomogne slonu da napravi bolji izbor, jer on ima sposobnost da vidi dalje u budućnost, može razgovarati s drugima, i u stanju je da planira put čitanjem karte. Međutim, jahač teško može učiniti išta protiv volje slona. Slon, predstavljajući nesvesno, uključuje automatske funkcije, kao što su osećanja, emocije, srce, i temperatura. Jahač i slon mogu dobro raditi zajedno i, kada to učine, oni mogu biti sjajan tim. Međutim, ponekad oni ne rade dobro zajedno.

Linija namerno-do-automatsko⁴: Treba nacrtati vertikalnu liniju / na tabli: na levoj strani linije, napišite "namerne radnje, i na desnoj strani linije, napišite "automatske radnje." Da bi učenici razumeli kada slon kontroliše situaciju ili kada jahač to čini, zamolite ih da razmisle o situacijama u kojima su delovali namerno (promišljeno) i situacijama u kojima su djelovali bez razmišljanja, situacijama u kojima su automatski delovali (npr, kada su jake emocije u igri). Postavite nekoliko učenika da kažu i pokažu gde će u namerno-do-automatskoj liniji postaviti svoju situaciju. Kratko razgovarajte o njihovim primerima. Mogući primeri namerne radnje mogu uključivati planiranje putovanja, traženje usluge od nekoga, rad domaćeg zadatka, razmišljanje šta reći prijatelju nakon što ste ga uvredili, itd- Mogući primeri automatske radnje mogu uključivati: vikanje na jednog roditelja u ljutnji, beg od miša ili pauka, povređivanje prijatelja zbog ljubomore, plakanje nakon nečega što se dogodilo, smejanje nekome, itd.

⁴ * Ova vežba je inspirisana by Haidt, J. (2006). The happiness hypothesis: Finding modern truth in ancient wisdom. Cambridge, UK. Basic Books.

Da li uvek koristimo pravu metodu da donesemo odluku? Ne, ponekad mi dopustimo slonu (nesvesnom umu) da preuzme kontrolu nad našim akcijama u situacijama u kojima bi bilo najbolje koristiti moć jahača. Kako možemo promeniti način na koji donosimo odluke? Prvo, moramo shvatiti ko je zadužen za svaki zadatak: slon ili dečak. Zatim, treba jahač da preuzme kontrolu nad slonom: jedan od načina da se to uradi je brojanjem do deset; na ovaj način, možete dati vremena slonu da se smiri i dati vremena jahaču da jasno razmišlja o tome šta i kako dalje.

Zatim, objasnite učenicima kako je važno biti svestan kada mozak reaguje emotivno ili promišljeno. To se može povezati sa sabranošću; brojanje do deset je jedan od načina na koji možete dobiti veću kontrolu nad slonom (nesvesnim procesima). Time što ćete biti sabrani, možete ojačati sposobnost da kontrolišete svoju pažnju, a dobićete bolji uvid u svoje mentalne procese.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Da li uvijek koristite pravu metodu za donošenje odluka?
- Pogledajte natrag na primere 'nešto glupo', kako su mnogi od njih nastali zato što je slon napravio izbor?
- Pitajte učenike da smisle primere situacija u kojima su odabrali automatski ili namerni put.
- Pitajte učenike o situacijama u kojima je brza reakcija starog mozga (među kojima je i limbički sistem) adaptivna i situacijama u kojima je brza reakcija ne-adaptivna. Zatim ih zamolite da razmisle o primerima onoga što bi mogli učiniti da preuzmu kontrolu nad svojim emocijama (brojanje do deset, fokusiranje na disanje, nalaženje distrakcije, itd).
- Kako možemo uticati na način na koji donosimo odluke?

AKTIVNOST 3A

Dodatna opcionalna pitanja za ovu *vežbu* ili zaključak:

- Što ste saznali o funkcijama glavnih delova mozga?
- Što ste saznali o sopstvenom ponašanju i emocijama?
- Kako vam ova *vežba* može pomoći da steknete veću kontrolu nad svojim emocijama?

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Što se tiče linije namerno-do-automatsko, učenici mogu biti zamoljeni da napišu tri situacije: Jednu situaciju u kojoj su bili na levoj strani linije (namerno), jednu od situacija u kojoj su u sredini (uravnoteženi između namernog i automatskog), i jednu situaciju u kojoj su bili na desnoj strani linije (automatsko). Diskusija u parovima može biti dobra opcija.
- Video uključen u 'Materijali za radionicu' ispod takođe može biti prikazan.

Materijali za radionicu

- Opcija: Sistem 1 i 2 objašnjavajući video: <https://www.youtube.com/watch?v=|iszziaVHFw>

Informacije za nastavnika

- Rasprava o vežbi treba ostati fokusirana na svakodnevni život učenika, uključujući i primere.

AKTIVNOST 3A

*Vežba: **Sabranost i meditacija***

Ciljevi radionice

- Da mogu da naprave prve korake sabranosti i meditacije
- Da saznaju kako da posmatraju sami sebe
- Da postanu svesni svojih misli i da steknu uvid u nečije mentalne procese
- Ojačanje metakognitivnog uvida i kontrole
- Da poboljšaju emocionalnu samoregulaciju
- Da saznaju kako da se odvoje od spoljašnjeg sveta pomoću tehnike sabranosti i meditacija
- Da saznaju kako da se koncentrišu i efikasnije fokusiraju
- Da smanje nivo stresa kroz promociju dobrobiti
- Da postanu svesni grupnog pritiska

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum 10 minuta

Uputstva: Uvesti temu sabranosti čitajući sledeći tekst naglas: *Sabranost je nameran, prihvatajući, i ne-osuđujući fokus na nečiju pažnju na emocije, misli, i senzacije koje se javljaju u sadašnjem trenutku. To je jedna od osnovnih socijalnih vještina kojom mladi ljudi moraju ovladati; Drevni Grci su je nazivali "spoznaj samoga sebe? Ona pomaže:*

- *Da ne budete vođeni početnim emocionalnim reakcijama ka iracionalnim odlukama i nerazumnim postupcima*
- *Smanjenju nivoa stresa kroz promociju dobrobiti*
- *Poboljšanju veština učenja i ocena povećanjem efektivne koncentracije i fokusa*
- *Da se oduprete grupnom pritisku i da budu odlučniji*

Pre početka vežbe pročitati ključna pravila :

- *Poštujte druge ljude koncentrišući se na sebe i ne uznemiravajte druge.*
- *Ova vežba će uspeti samo ako ostanete mirni i fokusirani.*
- *Ne smejte se i ne pričajte tokom vežbe.*

Zatim, naglas pročitajte uputstva za vežbu mirnim, tihim glasom, pružajući učenicima vreme da iskuse svaki korak. Sabranost daje pažnju sadašnjem trenutku bez osuđivanja. U ovoj vežbi ćete obratiti pažnju na svoja stopala, dah, i stomak, a onda ćete se vratiti svojim stopalima. Počnite tako što ćete zatvoriti oči, staviti oba stopala ravno na pod, a ruke na krilo. Sa sabranošću, fokusirajte se na stopala i zapitajte se: "Kako je osećaj imati stopala na zemlji?" Istražite iskustvo noge, kakav je osećaj imati čarape ili cipele, osetiti različite tačke pritiska na nogama i postanite svesni različite temperature. [Minimalna PAUZA od 15 sekundi tišine] Jednostavno obratite pažnju na ono što ste zapazili, ne postoji dobro ili loše. Sve što vas vodi dalje od ovog posmatranja i uočavanja noge je odvlačenje pažnje. Bilo koja misao o sadašnjosti, prošlosti, ili budućnosti, bilo koja briga ili očekivanja ili bilo kakav unutrašnji sud, primetite ovu misao kratko i onda je pustite. [Minimalna PAUZA od dva ili tri minuta tišine] Fokusirajte svoju pažnju opet na stopala. [Minimalna PAUZA od 15 sekundi tišine] a kada ste spremni, skrenite pažnju sa noge na svoj stomak. To je osnova za sabranost vašeg disanja. Obratite pažnju kakav je osećaj kada dišete u ovom sadašnjem trenutku. Istražite i otkrijte svoj sopstveni način uočavanja daha. Sve što vas skreće od daha je odvlačenje pažnje. Potvrdite bilo kakvu nametljivu misao koja može doći u vaš um; ovo je u redu, ali oslobodite se misli pre nego što fokusirate svoju pažnju natrag na dah. Iznova držite svoju pažnju usmerenu na dah, uvek odgovarajući na pitanje, 'Kakav je osećaj disati?' [minimum PAUZA od 30 sekundi] Kada ste spremni, polako skrenite svoju pažnju sa disanja i fokusirajte se na osećaj stopala. Polako počnite da pomerate prste na nogama, samo koncentrišući se na senzacije koje osećate. Neka vaš um počne da se fokusira na druga područja u vašem telu dok vi polako prelazite iz stanja sabranosti. Vratite svoj um u svoje telo dok protežete vaše udove i polako dovedite svoj um natrag u sadašnji trenutak.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- U zavisnosti od vremenskih ograničenja, ova vežba može se produžiti ili skratiti. To zavisi i od fokusa učenika i raspona pažnje. Najkorisnije je ako vežbu sabranosti možete provoditi individualno nekoliko puta tokom dana. Dajte dodatne vežbe⁵ na raspolaganje učenicima da im omogućiti da nastave bavljenje sabranošću u svoje slobodno vreme (vidi *Materijali za radionicu*).

Dodatni Materijali za radionicu

- Extra vežbe sabranosti i meditacije (vidi *Materijali za radionicu*)

Informacije za nastavnika

- Ako je nekom neugodno da zatvori oči, alternativna opcija bi bila da izabere mesto na podu i koncentriše se na to mesto tokom cele Vežbe.

AKTIVNOST 3B

Diskusija o Vežbe 3A: Sabranost i Meditacija

Ciljevi radionice

- Da shvate tehniku sabranosti i meditacije
- Da postanu svesni prednosti sabranosti
- Da bi dobiju uvid u nečije mentalne procese

Opis Aktivnosti

⁵ .* Kabat-Zinn, J. (2004). Wherever you go, there you are (pp. 12-13, 17, 19,46, 52,62). London, UK: Little Brown.

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: Povedite raspravu na osnovu pitanja koja slede. Nakon rasprave, distribuirati letak sa pomoćnim vežbama meditacije (vidi *Materijali za radionicu*).

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Koliko vam je različitih misli prošlo kroz glavu u pet minuta?
- Šta vam je palo na pamet i kako ste uspeali da se toga oslobodite?
- Kada bi ove veštine (posmatranje i oslobađanje od svojih misli i osećanja) mogle primeniti i za ono što može biti korisno? (posmatranje i oslobađanje od svojih misli i osećanja)?

Zaključak bi trebao biti da mogu pomoći da kontrolišu osećanja i preispitaju nečije misli, omogućavajući učenicima da naprave racionalnije izbore.)

ZAVRŠNA AKTIVNOST:

Diskusija i evaluacija

Ciljevi radionice

- Da se proceni 'poruka " koju će učenici usvojiti sa ove sesije.
- Da se shvate najvažnije poruke radionice:
 - Učenje o ulogama različitih procesa i područja mozga
 - Učenje o tome kako ovi procesi utiču na nečije ponašanje
- Povećanje svesti o ulozi automatskog, nesvesnog u obradi informacija
- Razumevanje da automatska, nesvesna obrada može biti pod uticajem svesnog uma
- Razumevanje zašto ponašanje nije uvijek racionalno
- Razumevanje u kojim situacijama namerno razmišljanje može biti otežano
- Načini učenja koji olakšavaju kontrolu nad automatskom obradom
- Da budu u stanju da poštuju vlastite misli i unutrašnje procesi i postanu ih svesni
- Da budu u mogućnosti da se bave sabranošću i meditacijom.

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: postavljajući sljedeća pitanja, možete procijeniti šta su učenici naučili i da ih shvate ono što sada znaju.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Šta smo naučili danas? (Ako je potrebno, eksplicitno pozivanje na prvu **aktivnost** za stimulaciju pravljenja veze između svih aktivnosti.) Pomoćna pitanja:
 - Kako vam je vežba pomogla da shvatite funkcije glavnog mozga?
 - Kako vam je vežba pomogla da shvatite svoju ponašanje i emocije?
 - Kako vam je vežba pomogla da naučite da imate veću kontrolu nad sobom?

Rezultat rasprave bi trebao biti sledeći: Nismo uvek racionalni, posebno kada imamo malo vremena, kada smo uzbuđeni, kada smo pijani i kada smo pod uticajem drugih ljudi. Autopilot (slon) preuzima kontrolu, a to nije uvek korisno za nas u dugoročnom pogledu. Zaustavljanjem i gledanjem na sebe na ne-osuđujući način, možemo primetiti ono što mislimo i osećamo i osloboditi se toga ako to nije u našem najboljem interesu, pre nego što se upustimo u ponašanje zbog kojeg možemo kasnije zažaliti ili možda čak i patiti. Vežbanjem možemo naučiti da bolje upravljamo našim autopilotom. Takođe, znamo da kad smo u opasnosti često budemo iracionalni, a možemo biti na oprezu u ovakvim situacijama: 'ne kupujte kuću kada ste u žurbi, uzbuđeni, pijani, ili kada vaši prijatelji mogu uticati na to. " Umesto toga, odgodite

odluku i ispitajte vaša osećanja i misli, a zatim napravite izbor. Ne možete se osloboditi iracionalnih misli i osećanja ako ih niste svesni. Međutim, možete da učinite da nestanu tako što ćete ih preispitati i odlučiti da li zaista želite vas one vode.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Rasprava može biti sprovedena prema istom formatu kao i završna aktivnost prethodne radionice.

Materijali za radionicu

Extra Vežba sabranosti Aktivnost 3A

Zapamti: Ti imaš kontrolu⁶

Po nekoliko minuta svakog dana, pokušajte da sedite, prestanite da radite bez obzira što je to i fokusiranje na disanje. Oslobodite se sadašnjeg trenutka, svega što se sada događa i svih svojih trenutnih osećanja. Ne pokušavajte promeniti ništa što se događa, samo sebi dozvolite da se opustite i imajte na umu vaše disanje i sopstveno biće.

Pokušajte da dišete u i zaista se fokusirajte na taj osećaj. Ostanite mentalno fokusirani i kad udišete i kada izdišete. Oslobodite se ideje o tome šta treba da se uradi ili gde trebate ići. Kad god vaš um odluta, usmerite pažnju na disanje.

U različitim trenucima u toku dana, podsetite se da vaš um mora biti budan u sadašnjem trenutku. Zapitajte se "Gde je sada moj um?"

Tokom dana pokušajte pustite stvari u vašem životu da vam se događaju, bez prisiljavanja da se odvijaju ili odbijanja događaja koji se ne uklapaju u vašu ideju o tome šta treba da se događa. Pokušajte identifikovati trenutke u danu kada je bilo lako, teško, ili prosečno.

Kad god osećate da postajete ljuti ili nestrpljivi, pokušajte da usvojite alternativnu perspektivu, posebno kada se vi osećate blokirani od nečega što želite ili trebate učiniti. Umesto da delujete vođeni tim besom, sabrano se upitajte šta vam zapravo ova emocija govori. Kako se bavite ovim mislima, umesto da se izgubite pokušajte ostati svesni svog disanja.

Kad god osećate da imate previše posla ili da je vaš trud nezapažen, smatrajte da bi to moglo da ne bude istina i da te misli mogu biti samo misli. Davanje drugima je dobro jer će vam pomoći da postanete svesni svog unutrašnjeg bogatstva. Dajući i posmatrajući efekte na druge, vi otkrivete i transformišete sami sebe.

⁶ * Kabat-Zinn, J. (2004). Wherever you go, there you are (pp. 12-13, 17, 19, 46, 52,62). London, UK. Little Brown. The elephant and its rider, Illustration by Abigail Pickard

RADIONICA 3

AKTIVNOST 1

Kako se odupreti pritisku

Tema: Ubedljivost i odupiranje grupnom pritisku

Edukativni ciljevi radionice:

- Da postanu svesni različitih identiteta i uloga koje imaju u različitim situacijama i uticaj tih identiteta i uloga na nečije ponašanje
- Da shvate i prepoznaju prednosti koje imaju višestruke uloge / identiteti
- Da razumeju potrebu za kompromisom između različitih uloga u nečijem identitetu kako bi se ispunili životni zadaci
- Da saznaju o elementima vlastitog identiteta u odnosu na druge
- Da postanu svesni grupe i pritiska uloge
- Da postanu otporniji na uticaj grupe
- Da razumeju korisnost ubedljivosti
- Da nauče strategiju da postanu ubedljiviji

POSTAVLJANJE OSNOVE ZA AKTIVNOST 1

Vežba Moja uloga 'Nešto glupo'

Ciljevi radionice

- Da postanu svesni različitih uloga i identiteta koje neko ima u različitim situacijama
- Da postanu svesni uticaja različitih identiteta i uloga na nečije ponašanje
- Da bismo razumjeli vezu između automatskog, nesvesnog ponašanja (raspravljalo se tome u prethodnoj radionici) i uticaja identiteta i uloga
- Da mogu identifikovati vrste situacija i pritisaka koje zahtevaju različite grupne uloge

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: Osvrnite se na prethodni radionicu tražeći od učenika da se sete vremena kada su radili nešto glupo: Na prethodnim radionicama, razgovarali smo o situacijama u kojima smo radili nešto glupo, nešto što smo zažalili. Razgovarali smo o tome u kakvim situacija imamo više šansi da učinimo nešto glupo. Te situacije podrazumevaju na primer, vreme kada smo pod stresom, pod dejstvom opojnih supstanci (npr, alkohol), ili pod uticajem drugih ljudi. Sada, izvadite listu situacija u kojima ste vi ili vaš prijatelj učinili nešto glupo. Učenici treba da se drže ove liste iz prethodne lekcije. Ako svi učenici ne drže svoje beleške i postoji sumnja da se neki ne mogu setiti situacije, možete se setiti naglas ili dati svoj primer kada ste uradili nešto glupo pod uticajem onoga što ste mislili da drugi ljudi očekuju od vas.

Sada ćemo dodatno ispitati ove situacije. Koliko često ste vi ili vaš prijatelj učinili nešto glupo pod uticajem drugih jer si ti/ on / ona pretpostavljali da će drugi biti impresionirani ili zato što ste on / ona / ti mislili da je to kul?

Koristite pitanja iz radnog materijala (vidi *Materijali za radionicu*) i zamolite učenike da štikliraju polja. Zatim pročitajte pitanja jedno po jedno i pitajte učenike da podignu ruku ako je njihov odgovor "da". Ako vreme dopušta (npr radionica od 60 minuta) možete pitati učenike da daju primere. Nakon svake izjave, izbrojati koliko učenika je podiglo ruke.

U tipičnom razredu, rezultati brojanja mogu se sažeti na sljedeći način:

Glasanje 1: "Nešto glupo 'često se događa u prisustvu drugih ljudi.

Glasanje 2: Često radimo nešto glupo 'jer mislimo da će to neko ceniti ili se to očekuje strane od drugih.

Glasaj 3: Ponekad smo pod otvorenim pritiskom drugih.

Glasanje 4: Teoretski možemo reći ne; međutim, u praksi to se ne mora uvek pokazati lako kao što pretpostavljamo

Glasanje 5: Dozvolite razred da razmišlja o grupnoj ulozi ili identitetu koji su imali u vreme kada su uradili 'nešto glupo' "Često radimo stvari koje su glupe ili nemoralne, jer se to očekuje u sklopu posebne uloge.

Glasanje 6 i 7: Ponekad smo svesni da smo pod pritiskom (kada je neprijatno), ali često to ne shvatamo. Da li smo već naučili nešto što nam može pomoći da shvatimo kada se to događa? Odgovor bi trebao biti da tehnike koje smo naučili u prethodnoj radionici mogu biti od pomoći.

Glasanje 8: Možemo verovatno izbeći činjenje mnogih glupih stvari samo tako što ćemo se okružiti ljudima koji od nas ne očekuju da ćemo učiniti glupe stvari ili tako što se sećamo naših drugih uloga. Ali nemamo uvek potpunu slobodu izbora. Prvi korak je da shvatimo da se na nas vrši pritisak; onda, počinjemo da imamo izbor, iako možda još uvek neće biti tako jednostavno reći "ne". Stoga, kasnije danas ćemo se baviti ovim.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Opcionalno: Ako nema vremenskog ograničenja, pitanja ispod mogu biti postavljena nakon svakog glasanja:

- Možete li dati primer?

Pitanje ispod treba postaviti nakon glasanja 5:

- U kojoj ulozi ste bili kada ste radili 'nešto glupo'?

Dva pitanja ispod treba da budu postavljena nakon glasanja 8:

- Ko je uticao da vi ili vaš prijatelj uradite "nešto glupo" ili ko ste mislili da će ceniti ovo ponašanje?
- Da ste bili s različitim ljudima, kako bi drugačije postupili? Na koji način bi druženje s ovom vrstom ljudi "bilo drugačije?"

Idealan rezultat aktivnosti bi trebalo da dovede do sledeće realizacije: (1) često, uloga koju igramo unutar grupe ili društva utiče na naše akcije i način na koji se ponašamo jer možemo osetiti da se od nas očekuje da postupamo na ovaj način; (2) Ako želimo promeniti naše ponašanje, možemo izabrati grupe i uloge u kojima je dozvoljeno da se ponašamo na način koji je naš izbor i izbeći grupe koje očekuju da se uključimo u "glupe" aktivnosti; i (3), možemo se odupreti grupnom pritisku, ali to može biti teško, pogotovo jer često ne shvatamo da se ponašamo na određen način jer smo pod uticajem naše uloge ili očekivanja drugih.

Materijali za radionicu

- Lista pitanja (*vidi Materijali za radionicu*)

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Umesto da učenici pojedinačno štikliraju pitanja sa spiska, aktivnost se može voditi kao otvorena diskusija. Ako nije opcija da imate otvoreni diskusiju u razredu (npr, zbog neodgovarajućeg razreda ili nedostatka pozitivnih odnosa), mogli biste pitati učenike da odgovore na pitanja anonimno na komadu papira.
- U slučaju časa kraćeg od 45 minuta, aktivnost može biti zamenjena kratkom prezentacijom od strane instruktora koji daje primer "nečeg glupog što on / ona lično ili mnogi mladi ljudi čine zbog društvenog pritiska: na primer, jedenje jako ljutog sosa, pušenje cigareta, uzimanje droge,

ili pijančenje.

AKTIVNOST 2

*Predavanje: **Napuštanje uloga***

Ciljevi radionice

- Da razumeju više uloga, grupne norme i pritisak
- Da razumeju kako se ponekad naše uloge menjaju
- Da postanu svesni nečijih različitih uloge u svakodnevnim životnim situacijama
- Da shvate da uloge ponekad mogu biti u sukobu
- Da razumeju vezu između automatskog, nesvesnog ponašanja (obrađeno u prethodnoj radionici) i uticaja identiteta i uloga

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: Za početak predavanja, pitajte učenike, npr, da li su ikad došli kući kasno, a da njihovi roditelji ne znaju gde su bili, jer su se zadržali sa svojim prijateljima. Većina učenika će verovatno reći da su ovo iskusili barem jednom. Zatim, pitajte učenike zašto nisu poslali poruku svojim roditeljima, iako je to tako jednostavna stvar. Učenici verovatno neće znati odgovor na ovo pitanje. Stoga, treba objasniti da je to bio rezultat toga što su privremeno zaboravili na svoju ulogu sina ili kćerke jer su bili fokusirani na svoju ulogu prijatelja. Mnogi učenici bi trebalo da budu u stanju da shvate kako, kada su u drugačijoj ulozi, oni mogu delovati drugačije u odnosu na to kako deluju kada su u drugoj ulozi. Prilagodite priču da bude primerena dobi učenika i nivou zrelosti (npr žurke tokom noći ili igranje u kući prijatelja ceo dan).

Nastavite pitajući sledeće pitanja za diskusiju:

- Kako se ponašate drugačije u različitim ulogama (sin / kćerka / prijatelj)?
- Zašto se ponašate različito u različitim ulogama? (Opcionalno)
- Je li dobro ili loše što delujemo različito u zavisnosti od toga sa kim smo?
- Koje su prednosti vezane za ulogu deteta? Kakve koristi imate vi lično? (Na tabli, navesti sve navedene prednosti deteta)
- Koje su prednosti vezan za ulogu "cool dete" ili prijatelj? (Na tabli, izlistajte sve navedene prednosti kao prijatelja)
- Koje su prednosti vezan za ulogu ... (odabrali ulogu koja se pojavila u "Ja sam ..." vežbi koja je prikladna za ovo pitanje)?
- Da li vas ove uloge ponekad ograničavaju? (Opcionalno)
- Pripremiti primer kada su uloge bile u sukobu, a onda pitajte učenike da li su njihove uloge ponekad u sukobu. (Opcionalno)
- Mislite li da je u načelu dobra ili loša stvar imati višestruku ulogu?

U idealnom slučaju, rasprava bi trebalo da rezultira u sledećim realizacijama: (1) Različite uloge mogu dovesti do različitih ponašanja; učenici bi trebalo da budu u mogućnosti da ovo porede sa svojim svakodnevnim iskustvima. Ponekad, kao što je to slučaj u primeru, to može dovesti do "lošeg ponašanja" zbog kog možemo požaliti retrospektivno; drugi put, međutim, to može biti adaptivno. (2) Uloge ponekad mogu biti u konfliktu. (3) Različite uloge donose različite prednosti; dakle, imanje višestrukih uloga identiteta treba prihvatiti i ceniti.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

Kao ilustracija toga da ljudi ponekad i izgube ulogu ili su prisiljeni na to, mogao bi se pokazati video snimak člana kulta koji je pobjegao. U toku videa (pogledajte link ispod), dečak objašnjava da tokom vremena u kultu njemu nije bilo dozvoljeno da proslavi Sinterklaas (holandski tradiciju sličnu onoj božićnoj) u svojoj školi. Objasnite učenicima da je ovaj dečak morao da se odrekne sve svoje uloge, uključujući i one deteta i učenika, kao rezultat njegove uloge kao član kulta.

Link za video: <https://www.youtube.com/watch?v=VdczmxcsyZY> (dio ozoo - 02:30)?.

AKTIVNOST 3

Demonstracija: Grupni pritisak

Ciljevi radionice

- Da shvate uticaj koji grupe mogu imati na pojedince
- Da mogu identifikovati situacije u kojima se javlja pritisak grupe

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimalno 10 minuta, uključujući i video

Uputstvo: Prikažite kratki video (pogledajte link ispod) koji ilustruje efekte grupne norme.

- Pitajte učenike da obrate pažnju na video, ali upamtite bilo kakva pitanja ili primedbe koje učenici imaju.
- Ukucajte u YouTube 'Will people follow the crowd in an elevator? "Ili sledite link za video: <https://www.youtube.com/watch?v=MDD4|kVZWtm> (pustite između 0:35 do 3:11, da uštedite vreme).
- Prvo, pitajte učenike da brzo rezimiraju (za sebe) ono što su videli i primetili u videu. Brzo proverite da li razred razume sadržaj.
- Nakon gledanja videa, koristite pitanja ispod da vodite diskusiju o grupnom pritisku

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Kako grupa utiče na ljude u liftu ?
 - Možete li se setiti svakodnevnih situacija u kojima se može dogoditi nešto slično? . Kako mislite da na vas deluje grupni pritisak?
- Mislite li da bi eksperiment uspeo da je postojao neko drugi koji se ne prati "pravila"? Zašto?
- Idealan rezultat ove reflektivne diskusije bi trebao biti - svi smo pogođeni grupnim normama. Mnogo je lakše odupreti se pritisku uloge ili grupe, ako na raspolaganju postoji alternativa grupa ili uloga. Na primer, mnogo je lakše ne podleći Jock 'normi, ako možete biti "hipster", "štreber", itd. Dakle, još jednom, dobro je imati više od jedne uloge i grupe.

Materijali za radionicu

- Projektor i kompjuter za video

Informacije za nastavnika

- Ova **aktivnost** treba da navede učenike da razmišljaju o sebi i o svakodnevnim pojavama grupnog pritiska

AKTIVNOST 4A

*Objašnjenje **Odlučne komunikacije***

Ciljevi radionice

- Da nauče različite tehnike odlučnosti

- Da postanu asertivniji u ponašanju i komunikaciji
- Da mogu da koriste tehnike asertivnosti u svakodnevnim životnim situacijama

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: U **aktivnosti** 4B, učenici će imati skeč o asertivnosti. Stoga, važno je da se koncept asertivnosti prvo objasni. Takođe, učenici će prvo naučiti neke osnovne strategije da se asertivnije ponašaju u sledećoj vežbi.

Pročitajte naglas sledeći tekst⁷ " **Asertivnost je u sredini između agresivnosti i pasivnosti. Neko ko ne izražava svoje mišljenje i jednostavno se prilagođava vrednostima grupe se može videti kao neko ko je pasivan. Neko ko izražava svoje mišljenje, ali deluje bez poštovanja ili zanemaruje druga mišljenja ' može se smatrati agresivnim. Neko ko je asertivan, međutim, pronalazi ravnotežu između pasivnosti i agresivnosti: on ili ona izražava svoje sopstveno mišljenje, ali uzima u obzir i mišljenje drugih. Osim toga, neko ko je asertivan ima manje šanse da postane žrtva vršnjačkog pritiska i da se povinuje volji grupe (nevoljno). Postoje određene tehnike koje bi mogle pomoći nekome da postane asertivan**"⁸:

- Koristite "ja" izjave kako bi precizno utvrdili svoje mišljenje: "Ne mislim da je to prava stvar" ili "Ne slažem se s tobom. "
- Pokažite da ste shvatili poentu gledišta druge osobe : "Ja shvatam šta misliš, ali ja"
- Ostanite čvrsti ako vas druga osoba ne sluša, ali i ostanite smireni i fokusirani.
- Ako ne osećate da možete odmah da donesete odluku, ne bojte se pitati za više vremena: ". Treba mi još vremena da razmislim o svom predlogu"
- Pokušajte održavati kontakt očima sa osobom sa kojom razgovarate; tako ćete početi da osećate da kontrolišete situaciju i druga osoba će ozbiljnije shvatiti vaše odgovore .
- Umesto korišćenja nejasnih izjava poput "ne mogu" i "trebalo bi (ne) 'koristiti odlučne izjave" Ja (ne)ću "i" Ja (ne) želim da, pošto ove fraze jasno komuniciraju da ne 'tražite od nekoga da vas uveri.
- Ponavljajte svoju poruku dok ne bude shvaćena.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Koje još tehnike bi mogle da vam pomognu da delujete odlučnije?

AKTIVNOST 4B

Vežba Pokvarena ploča⁹

Ciljevi radionice

⁷ This Vežba je bazirana na Hotta, M. (2014). Measuring the effectiveness of assertiveness training: An analysis of issues and a *proposed model*. *The Japanese Journal of Educational Psychology*, 61(4), 412–424. Ames, D. R., & Flynn, F. J. (2007).

What breaks a leader: The curvilinear relation between assertiveness and leadership. *Journal of Personality and Social psychology*, 92(2), 307-324, doi:10.1037/0022-3514.92.2.307 *Advocates for Youth*

⁸ Ova Vežba je bazirana na Hunter-Geboy, C. (1995). *Life Planning Education- youth development program*. Washington, DC:

⁹ * Ova Vežba je adaptirana iz Pfeiffer, R. H. (2003). *The real solution: Assertiveness workbook*, New York, NYC. Growth Publishing.

- Vežba tehnika asertivnosti
- Da iskuse grupni i pritisak vršnjaka
- Da dobiju osećaj asertivnosti

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum 10 minuta

Uputstva: Podeliti razred u grupe od četiri učenika. Svaki član grupe će naizmenično igrati određenu ulogu i svaka scena treba da traje oko dva minuta. U svakoj sceni, tri člana grupe (B, C i D) pokušavaju da ubede četvrtog učenika (A) da učini nešto da on ili ona ne želi da uradi. Koristite scenarija igre-uloga (vidi *Materijali za radionicu*) kao vodič za svaki igrokaz. Učenici B, C i D mogu reći sve što žele da pokušaju da ubede osobu A da se složi s njima. Treneri treba jasno da naglase da učenik A u potpunosti preduzima korake u ulozi osobe koja vrlo snažno, na svoj način, ne želi da se usliši zahteve ostale tri. Važno je da oni razumeju da *vežba* nije o tome da se bude krut i otporan na racionalne argumente, nego da se radi o mogućnosti da se odupre društvenom pritisku i odbrani nečija sloboda. Student A mora koristiti strategiju iz **aktivnosti** 4 da uspešno odbije predlog. Međutim, student A mora stalno ponavljati jedan specifičan izraz. Kao takva, izjava mora biti promišljena unapred i pripremljena prema smernicama iz **aktivnosti** 4A. Učenik A ne bi trebalo da postane defanzivan, da smišlja ikakve izgovore, dovodi u pitanje argumente druga tri, ili odgovara na njih protivargumentima. Jednostavno je činjenica da on ili ona ne želi da uradi nešto dovoljan razlog da ne poklekne. Dobri prijatelji će poštovati želje svojih prijatelja i prestaće da pokušavaju da ubede tu osobu. Svaka dva minuta, obrnite uloge tako da svaki učenik ima mogućnost da deluje asertivno kao pojedinac A.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

Ako je vreme ograničeno, Vežba može se sprovoditi u grupama od tri učenika umesto četiri.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Kako lako / teško je bilo da se koristi ova tehnika?
- Da li mislite da ste sve više sticali samopouzdanje u tokom igrokaza?
- Da li smatrate da možete primeniti ove strategije na svakodnevne situacije?
- Da li se osećate moćniji i sposobniji da utvrdite vaše mišljenje prateći smernice?
- Da li je bilo teško ne postati agresivan u igrokazu?

Materijali za radionicu

- Scenarija igrokaza (vidi *Materijali za radionicu*).

Informacije za nastavnika

- Ako vreme dozvoljava, određene grupe ili pojedinci mogu dobrovoljno da pokažu svoje scenarije razredu..

ZAVRŠNA AKTIVNOST

Diskusija i evaluacija

Ciljevi radionice

- Ocena "poruke" koju će učenici poneti kući s ove radionice
- Da shvate najvažnije delove radionice:
 - Da postanu svesni različitih identiteta i uloga koje imaju u različitim situacijama i uticaju tih identiteta i uloga na nečije ponašanje
 - Učenje o elementima vlastitog identiteta u odnosu na druge
 - Da postanu otporniji na uticaj grupe
 - Razumevanje važnosti asertivnost

- Tehnike učenja kako bi postali asertivniji.

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum 10 minuta

Uputstva: Učenici treba da stoje u krugu. Treba dati kutijicu bombona jednom učeniku i zamoliti ga / je da navede nešto je on / ona je naučila iz *vežbe*. Kada učenik izrazi svoje mišljenje, kutijicu bombona može dati susedu. To se nastavlja sve dok svaki učenik ne dobije priliku da govori.

Materijali za radionicu

- Kutija bombona

Informacije za trenera

- Ako učenik nema odgovor ili ne želi da govori, ne treba ga/je siliti da odgovori, ali zamolite ga/je da samostalno razmisle o tome.

Materijali za radionicu

Pitanja za aktivnost 1

Vote card/kartica za glasnja

Pogledajte svoje primere '*nešto glupo*' i štiklirajte kvadratić kad god je izjava tačna za barem jednu od "glupih" situacija koje ste zapisali.

- 1. Kada ste vi ili vaš prijatelj uradili nešto glupo, da li ste ti ili on / ona bili sa još nekim ?
- 2. Da li ste ti ili on/ona smatrali da bi neko cenio ili da je neko očekivao da to uradite?
- 3. Da li ste ti ili on / ona bili pod pritiskom od strane drugih?
- 4. Ako je tako, da li ste mogli (ili on / ona) reći 'ne'?
- 5. Da li ste ti ili on / ona mislili da se ti ili on / ona je moraju uklopiti u određenu društvenu ulogu?
- 6. Kada si ti ili on / ona uradili nešto glupo, da li je to bilo u skladu sa ulogom u kojoj ste bili u utom trenutku?
- 7. Da li si ti ili on / ona tada shvatili da je ili on / ona je pod pritiskom?
- 8. Da li bi on / ona je drugačije postupio s drugom grupom (ma) ljudi?

Scenario za Igrokaze Aktivnost 4B

Smernice

1. B, C, i D žele da ubede A da podvale nastavniku stavljanjem lepka na stolicu. Osoba A ne želi da to uradi, i kaže:
2. A, C, i D žele da ubede B da anonimno pošalju veoma zloban email školskom drugu. Osoba B ne želi da to uradi, i kaže:
3. A, B i D žele da ubede C da puši cigarete s njima za vreme pauze. Osoba C ne želi da to uradi, i kaže:
4. A, B, i C žele da ubedi D da pobjegne s časa i ode s njima u bioskop. Osoba D ne želi da to uradi, i kaže:

RADIONICA 4

AKTIVNOST 1A

BITI NA NEČIJEM MESTU

Tema: Zauzimanje stava i rešavanje sukoba

Edukativni ciljevi radionice:

- Pобољшanje sposobnosti zauzimanja stava
- Da nauče da prepoznaju i poštuju perspektive drugih ljudi
- Da shvate da promena perspektive može biti neophodna da se vidi potpuna slika
- Da nauče da biti u stanju da shvatite perspektive drugih ljudi može pomoći kada se bave teškim situacijama i za sprečavanje mogućih sukoba
- Da nauče da prihvate perspektive ljudi iz različitih kultura

POSTAVLJANJE OSNOVE ZA AKTIVNOST AKTIVNOST 1A

Vežba Stolica

Ciljevi radionice

- Da iskuse koliko brzo ljudi imaju tendenciju da formiraju predrasude unutar i van grupe
- Da shvate da smo često skloni na pristranosti u grupe i out-group
- Da shvate kako se lako formiraju percepcije "mi protiv njih"
- Da saznaju kako predrasude mogu nastati i kako to lako može dovesti do sukoba

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum 10 minuta

Uputstva:

- Dovući sve dostupne stolice u sredinu učionice.
- Podelite učenike u dve grupe i recite svakoj grupi da idu u suprotne strane učionice
- Uputite jednu grupu da je njihova misija da slože sve stolice jednu na drugu u roku od dve minute; naložiti drugoj grupi da je njihova misija da stave sve stolice naslonjene na zidove u roku od dve minute.
- Također, provjerite da li postoje učenici koji imaju prethodno iskustvo ovom *vežbom* s neke druge radionice. Ako ih ima, zamolite ih da budu posmatrači ili da rade kao da ništa ne znaju a da učestvuju (kao što su postupali prvi put kada su to radili).
- Uputite obe grupe da ne komuniciraju jedni s drugima verbalno jer se može pokvariti svrha *vežbe*. Pobrinite se da je zadatak jasan obeju grupama. Uputiti sve učenike da ne komuniciraju verbalno jedni sa drugima, ne u okviru svoje grupe, a ni sa članovima druge grupe, ali neverbalna komunikacija između članova grupe može biti dozvoljena.
- Kada su obe grupe spremne, dati signal za početak. Nakon dve minute, zaustaviti *vežbu*. Sada bi trebalo jasno objasniti šta su zadaci svake grupe. Možete pitati svaku grupu: Možete li reći drugoj grupi koja je bila vaša misija? Zatim, kada je misija jasna, možete retorički pitati svaku grupu da li su završili svoju misiju.
- Teoretski, postoje tri moguća ishoda: (1) obe grupe završe zadatak slaganjem sve stolice jednau na drugu i nasloniti ih na zid; (2) jedne od grupa završi svoj zadatak (sve stolice su ili gurnute uza zid ili složene); ili (3) nijedna grupa nije završila zadatak (neke stolice su gurnuli uza zid i neke stolice su složene). Ovo drugo je najvjerovatniji ishod.
- Vežba mora biti u praćena diskusijom na osnovu pitanja dole navedenih (vidi AKTIVNOST 1B).

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Ako se stolice ne mogu složiti zbog njihove konstrukcije ili zbog sigurnosnih razloga, alternativno učenici mogu okretati svaku stolicu tako da dodiruje leđa druge stolice. Takođe je moguće zameniti stolice manjim objektima, npr. sportskim čunjevima ili knjigama.
- Da biste sačuvali vreme, Uputstva se mogu dati obema grupama na karticama u isto vreme (vidi *Materijali za radionicu*). Pobrinite se da učenici razumeju uputstva i ne otkrivaju svoja uputstva drugoj grupi.

Materijali za radionicu

- Stolice i otvoren prostor
- Opcionalo: Dve karte sa instrukcijama za grupe (videti *Materijali za radionicu*)

Informacije za nastavnika

- Potrebna je kvalitetna diskusija da bi se objasnila ova aktivnost
- Potrebni minimum je jedna stolica za svaka 2 učenika.

AKTIVNOST 1B

Diskusija Vežbe 1A Stolica

Ciljevi radionice

- Da razumeju zašto je važno biti u stanju shvatiti perspektive drugih ljudi
- Da nauče da sukobi imaju manje izgleda da nastanu kada se grupa pojedinaca međusobno razume
- Da nauče da komunikacija može sprečiti neprijateljstvo
- Da nauče o saradnji unutar grupe, konkurenciji, i neprijateljstvu
- Da nauče o razmišljanju 'mi protiv njih'

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: *Vežbu Stolica* treba da prati aktivna diskusija u razredu da bi se razmotrile neke društvene dinamike kojima su bili izloženi tokom aktivnosti. Prvo, ohrabriti učenike da razmisle o svojim utiscima i razgovaraju unutar grupe. Nakon nekoliko minuta, voditi razgovor sa pitanjima dole navedenim.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Ko je pretpostavio da su morali da se takmiče sa drugom grupom? (Na ovo pitanje može biti odgovoreno glasanjem/ podizanjem ruke)
- Šta to *vežba* otkriva o našim društvenim dinamikama? Koristite jezik i terminologiju odgovarajuće za publiku: Na primer, prilično apstraktna pitanja gore mogu se zameniti ili učiniti više specifičnim nizom polu-retoričkih, jednostavnih pitanja: Q) Ko je primetio kako brzo su formirani timovi? (*) Da li ste grupu u koju ste slučajno stavljeni počeli da osećate kao svoj tim "čim ste se suočili sa" protivnikom? (2) Koliko brzo ste počeli da preferirate svoju grupu u odnosu na drugu grupu?
- Ovisno o ishodu: Zašto su obe grupe uspešne? Ako je tako, naglasite činjenicu da su obe grupe shvatile šta je bio cilj druge grupe. Razjasnite da kada obe grupe razumeju motivaciju ove druge, ne mora biti konflikta. Ako grupe nisu bile uspešne, pitati zašto oni misle da nisu bili uspešni; naglasite da su grupe bolje razumele jedna drugu, ne bi bilo sukoba.

Kako ste znali kako da saradujete? Zašto niste znali kako da saradujete? Naglasite da je bilo tako jer je grupa razumela/ nije razumela drugu grupu; s druge strane, ljudi iz iste grupe su se dobro razumeli. Diskusija treba da objasni da grupe treba da razumeju jedni druge kako bi dovršili posao; šanse sukoba

su smanjene kada obe grupe razumeju jedna drugu.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

U ne-pričljivim razredima, učenici mogu razgovarati o pitanjima u malim grupama, a zatim svaka grupa može predstaviti svoj odgovor.

AKTIVNOST 2A

Vežba Pismo

Ciljevi radionice

- Pобољшanje sposobnosti zauzimanja perspektive. Da shvate da je posmatranje iz perspektive drugih ljudi od ključne važnosti da se dobije potpuna slika
- Da shvate da drugi ljudi mogu imati druge perspektive koje su isto važne kao vlastite, iako vlastita perspektiva može izgledati najočiglednijom.

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum 10 minuta

Uputstva:

- Dajte svakom učeniku list papira ili unapred spremljeni list za odgovore da napišu svoje odgovore (vidi *Materijali za radionicu*).
- Podelite učenike u grupe od četiri i recite im da sednu oko stola ili po jedan sa svake strane stola.
- Postavite četvrtasti papir sa slovom "E" (vidi *Materijali za radionicu*) u sredinu prostora / stola. Svi učenici moraju biti u mogućnosti da vide slovo "E" (iako će svaki student videti 'E' iz drugog ugla).
- Prvo, pitajte učenike: Ispred vas, tu je komad papira s nečim napisanim na njemu. Sada, zapišite ono što vidite; možete nabrojati više od jedne stvari, zapišite sve čega se možete setiti. Zadržite odgovore za sebe. Na primer, učenik može biti u mogućnosti da vidi slovo 'M', ali drugi učenik može videti slovo 'W', treći broj "3", itd...
- U drugom koraku, dati učenicima sledeća uputstva: *Sada kada ste zapisali ono što vidite, ne otkrivajte svojim susedima. Vaš kolega, koji sedi s druge strane prostora / stola, možda vidi nešto drugo. Pokušajte da zamislite stvari iz njihove perspektive, onda pogađajte i zapišite ono što bi svaki od njih mogao videti sa svoje strane stola. Pokušajte doći do što više stvari moguće za svaku osobu.*
- U trećem koraku: *Svi ste zapisali ono što ste sami videli na prvi pogled , a takođe ste i razmišljali o tome šta su drugi mogli videti. Sada je vreme da proverite koliko ste dobri u pogađanju onoga što drugi ljudi mogu videti. Otkrivajte svojim partnerima za stolom šta ste napisali i objasnite zašto i kako ste videli ono što ste videli). Uporedite svoje pretpostavke o tome šta ste mislili da su vaše kolege videle sa onim što su oni zapravo zapisali. Za svaku ispravnu pretpostavku, dajte sebi jedan poen.*
- Kao poslednji korak, treba održati grupnu diskusiju o vežbi (vidi AKTIVNOST 2B).

Materijali za radionicu

Jedan kvadratni list papira sa slovom 'E' odštampanim za svaku grupu (vidi *Materijali za radionicu*).• List papira ili list za odgovore (vidi *Materijali za radionicu*) za svakog učenika

Informacije za nastavnika

Trebalo bi osigurati da učenici ne mogu da vide šta drugi učenici u njihovoj grupi pišu na svojim listovima, i ne treba dozvoliti učenicima da razgovaraju o tome šta vide pre nego što se od njih zatraži da to učine u trećoj fazi vežbe. • Nakon vežbe, i nakon što su učenici razgovarali o svojim odgovorima, sledi grupna diskusija koja treba da vodi ka shvatanju važnosti priznavanja (i poštovanja) perspektive drugih ljudi. To je čak važnije kada je reč o sukobima (vidi AKTIVNOST 2B).

AKTIVNOST 2B

Diskusija vežbe 2A

Vežba pismo

Ciljevi radionice

- Da nauče zašto je važno da budu u stanju da shvate perspektive drugih ljudi
- Da shvate da drugi ljudi mogu imati druge perspektive koje su jednako važne kao i njihove vlastite, iako vlastite perspektive mogu da se čine najočiglednijima.

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: Pitajte učenike pitanja ispod i stimulirate diskusiju.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Kako je moguće da gledamo u isto pismo, a vidimo različite stvari? .Da li je jedna određena perspektiva bolja od druge? (Odgovor je, naravno, 'ne, sve perspektive su jednako važne. ") Zašto je važno ovo saznanje?
- Kako biste se odnosili prema onome što ste videli ako su moguće višestruke perspektive? (Opcionalno)
- Da li možete da se setite drugih (možda i apstraktnijih) situacija u kojima ljudi imaju različite poglede na istu stvar? Diskusija treba da objasni da drugi ljudi možda imaju različite poglede od našeg vlastitog i da su sve ove perspektive jednako važne.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- U ne-pričljivim razredima, učenici mogu razgovarati o pitanjima u malim grupama, a zatim svaka grupa predstavi svoje odgovore

Materijali za radionicu

- Nisu potrebni dodatni *Materijali za radionicu*.

AKTIVNOST 3

Vežba: Apstraktne društvene uloge i rezolucija konflikata

Ciljevi radionice

- Da se poboljšaju veštine gledanja iz perspektive
- Da razumeju odnos između uloga, identiteta i perspektive
- Da shvate kako uloga utiče na naša osećanja i ponašanje
- Da razumeju perspektive u apstraktnom društvenom obliku
- Da shvate kakvu ulogu razumevanje perspektive ima u sprečavanju eskalacije sukoba
- Da razumeju da je priznavanje perspektive drugih korak ka rešavanju sukoba
- Da razumeju da je sagledavanje iz perspektive drugih ključno kako bi se dobila potpuna slika
- Da nauče zašto je važno biti u stanju da shvatite perspektive drugih ljudi
- Da shvate da drugi ljudi mogu imati druge perspektive koje su jednako vredne kao naše vlastite perspektive, iako nam vlastite perspektive mogu izgledati najočiglednije.

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum 10 minuta

Uputstva: Ovo Vežba je u relaciji sa na aktivnošću 2 Radionice 3 (kada ste učenike pitali da li su ikada došli kasno kući a da se nisu javili roditeljima). Dva učenika se uključuju u igrokaz tako što jedan učenik preuzima ulogu roditelja a drugi ulogu deteta. Ovi učenici će onda izvesti scenu u kojoj dete se vraća kući. Ovim učenicima samo treba dati samo uputstva za karakter koji igraju (vidi *Materijali za radionicu*). Učenici glume scenu prateći uputstva na karticama; zadatak je da ožive ove uloge i da misle na kreativan

način o tome kako odgovoraju jedni drugima. Polovini ostalih učenika treba dati karticu koja glasi 'roditelj', a druga polovina klase dobija karticu koja kaže 'dete'. "Dok dva učenika glume uputiti ostatak razreda koji će na osnovu svojih kartica, preuzeti perspektivu tih likova i pokušati da suošćaju s njima. Učenici sede na suprotnim stranama učionice, podeljeni po osnovu perspektive koju zauzimaju. Moguće su dve pozicije: (1) posmatrači sede iza glumca čiju perspektivu će da preuzmu, ili (2) posmatrači sede tako da mogu da gledaju u lice glumca čiju perspektivu treba da preuzmu.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- U kojim su ulogama vaši drugari? Odgovor bi mogao biti roditelj, dete ili prijatelj.
- Šta se očekuje od njih u pogledu njihove uloge? Odgovor bi trebao biti da je uloga roditelja je da zaštite i uče svoje dete; uloga deteta je da se ponaša kao dobro dete; uloga prijatelja je da se ponaša kao cool, nezavisni klinac.
- Kako se dete oseća u trenutku kada on / ona ulazi u kuću?
- Kako bi se vi osećali?
- Kako dete doživljava ponašanje svog roditelja?
- Kako se roditelj oseća u početku?
- Kako roditelj vidi dete?
- Kako se roditelj oseća nakon toga?
- Šta bi dete i roditelja mogli drugačije uraditi uzimanjem u obzir perspektivu onog drugog?
- Može li se ovakva situacija dogoditi drugde? Između prijatelja? Na poslu? Između grupa ljudi?

Prvo, učenici gledaoci treba da podeli svoje misli pre nego što glumci kažu šta misle. Neka od pitanja treba uputiti prvo suprotnoj grupi, a zatim odgovarajućoj grupi. Idealni rezultat rasprave je da se jasno pokaže da bi razumevanje perspektive i osećanja drugih moglo rezultirati potpuno različitim dijalogom između roditelja i deteta, uz mnogo manje ljutnje i sukoba.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti:

Ova Vežba se može prilagoditi u skladu sa starošću učenika; na primer, dete se pobije sa drugim detetom ili dete uzme slatkiš iz poslastičarnice bez plaćanja.

Materijali za radionicu

Dve kartice sa instrukcijom za igrokaz (vidi *Materijali za radionicu*).

Kartica za svakog učenika sa naslovom ili "dete" ili "odrasla osoba".

Informacije za nastavnika

U idealnom slučaju, u toku igrokaza sukob će se razvijati, gde će roditelj pitati dete zašto on / ona kasni i optužuje dete da je neodgovorno. S druge strane, dete će davati slabe izgovore. Obe strane mogu postati ljute i frustrirane.

ZAVRŠNA AKTIVNOST

Diskusija i evaluacija

Ciljevi radionice

- Da shvate poruku koju će poneti kući sa radionice
- Da shvate najvažnije delove radionice:
 - Poboljšanje veštine zauzimanja perspektive

- Učenje da prepoznaju i poštuju perspektive drugih ljudi
- Razumevanje da promena perspektive može biti neophodna da se vidi potpuna slika
- Razumevanje da uzimanje perspektive drugih ljudi može pomoći da se spreče sukobi
- Učenje da sposobnost da se shvati perspektiva drugih ljudi može pomoći kada se radi o teškim situacijama
- Učenje da se prihvati perspektiva drugih ljudi

Opis Aktivnosti

Razgovarajte s razredom o 'onom što smo naučili' iz svake *vežbe* i iz cele radionice. Prvo, pitajte učenike ono što su naučili (i po mogućnosti dajte primere), a zatim dodajte poente koje nedostaju njihovim odgovorima. Ovaj deo lekcije može biti praćen PowerPoint slajdom koji sumira glavne poruke lekcije.

Materijali za radionicu

- PowerPoint prezentacije sa glavne porukama lekcije (opcionarno).

Informacije za nastavnika

- Ako vreme to dozvoljava, moglo bi biti korisno dati učenicima da zapišu tri stvari koje su naučili u toku ove sesije. Na ovaj način, svaki učenik prvo ocenjuje lekciju pojedinačno. Ovo takođe dozvoljava mogućnost da se dobiju povratne informacije od učenika prikupljanjem njihovih odgovora.

Materijali za radionicu
Kartice sa instrukcijama za aktivnost 1A

Grupa A

Misija vaše grupe je da složite SVE stolice jednu na drugu u roku od dve minute. Ako postoji previše stolica, možete napraviti više od jedne gomile. Tokom igre, ne smete da razgovarate sa drugim članovima grupe

Grupa B

Misija vaše grupe je da naslonite SVE stolice na zidove u roku od dve minute. Tokom igre, ne smete da razgovarate sa drugim članovima grupe.

Materijali za radionicu

Handout simbol aktivnost 2A (Slovo E napisano kao broj 3)

3

Materijali za radionicu

Lista odgovora za **aktivnost 2A**

Ja vidim:

Osoba sa moje leve strane možda vidi:

Osoba sa preko puta mene možda vidi:

Osoba sa moje desne strane možda vidi:

Materijali za radionicu

Uputstva za igrokaz Aktivnost 3

Karta roditelja

Vaše dete je ostalo da se druži s prijateljima nakon škole, iako je on/ona trebalo da bude kod kuće u 20:00 Sada je skoro ponoć, a vi još uvek čekate. U 21:00, vi ste postali zabrinuti, u 10:00, pokušavali ste da pozovete vaše dete, ali on / ona nije odgovorila. Zamislili ste sve vrste užasnih scenarija jer ste nedavno pročitali novinski članak o lešu deteta koji je pronađen u jarku. U ponoć, kada se spremate da pozovete policiju, vaše dete konačno dolazi.

Karta deteta

Tvoji drugari su te pozvali na cool žurku. Super ste se provodili a tamo je bio dečak / cura koji vam se sviđa, tako da je vrijeme proletelo i pre nego što je ste se osvestili bila je skoro ponoć. Kada su te prijatelji odvezli kući, video/la si nekoliko propuštenih poziva tvoje mame i tate na telefonu. On / ona će biti ljuta na tebe. On/ona nikada ne bi shvatili. Morate smisliti razlog zašto si tako zakasnio/la, inače on / ona će te kazniti najmanje nedelju dana.

RADIONICA 5

AKTIVNOST 1A

Promišljanje o stvarima

Tema: Kritička otvorenost uma

Edukativni ciljevi radionice

- Da postanu manje dogmatični
- Da se poveća otpornost prema predrasudama
- Da razumeju koji faktori mogu dovesti do upotrebe automatskog donošenja zaključka
- Da mogu da se odupru automatskom donošenju sudova i razmišljaju o njima
- Jačanje sposobnosti kritičkog mišljenja
- Da se poveća sposobnost racionalnog razmišljanja
- Da dobiju emocionalnu kontrolu
- Da nauče da razmotre druge perspektive
- Da mogu kritički ispitati informacije
- Da shvate pojam kritičkog otvorenog uma i zatvorenog uma.

POSTAVLJANJE OSNOVE ZA AKTIVNOST

AKTIVNOST 1A

Mikro-Lekcija Sabranost u kritičkom mišljenju

Ciljevi radionice

- Da se shvati pojam kritičke otvorenosti uma
- Da se shvati pojam kritičke zatvorenosti uma
- Da se povežu kritička otvorenost i sabranost

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum tri minuta

Uputstva: Upoznati učenike uz upotrebu za njih pogodne terminologije: Zatvorenost uma je verovanje da je tvoj stav ispravan i ne može nikako biti pogrešan, a otvorenost je sposobnost da se ostane otvoren za druge mogućnosti i da se priznaju gledišta drugih ljudi. U cilju rešavanja problema, da bi naučili nove veštine i da dovode u pitanje valjanost informacija, pojedinci moraju da se uključe u kritičko razmišljanje. Međutim, kritičko razmišljanje nije lako; mi smo skloni da pratimo naše prve utiske i verovatno da se njih držimo, iako informacije koje slede možda neće podržavati naše mišljenje. Možete dobiti prvi utisak preko rekla-kazala, preko vaših osećanja, preko automatskih misli, itd bez mogućnosti da razmišljate kritički, prihvatate informacije kao činjenicu, kada one zapravo mogu biti pogrešne. Veštine naučene na radionici sabranosti će nam pomoći da budemo još bolje informisani kada je u pitanju primanje informacija i donošenje odluka. Sabrano ispitivanje izjave ili činjenica nam omogućava da kritički procenimo istinu iza toga i, na taj način, možemo postati još kritički otvorenijeg uma.

Da bi pomogli učenicima da cene vrednost kritičkog razmišljanja, može biti korisno da se istakne lični značaj i lična korisnost kritičkog razmišljanja. To se može učiniti pozivajući se na iskustva koje su delili u vežbi "nešto glupo" i pitajući ih kakvu su ulogu nedostatak kritičkog mišljenja i zatvoreni um igrali u tome. Sledeća pitanja za diskusiju takođe mogu pomoći u ovom zadatku: Sada, da se vratimo na drugoj radionici i onome što smo radili na početku. Da li se sećate? Svi smo smislili situacije u kojima smo radili nešto glupo, nešto što smo kasnije zažalili. Sećate li se priče o dečaku jahaču (namerno/svesno) i slonu

(nesvesno / automatsko)? Razgovarali smo o ovakvim situacijama, i otkrili da mi ponekad pustimo slona da preuzme kontrolu.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Sada pokušajte razmisliti o situacijama u kojima ste vi ili vaš prijatelj postupili glupo. (Opcionalno: pogledajte 'Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti' u nastavku.)
- Da li je to 'nešto glupo' što ste učinili izgledalo kao odlična ideja u tom trenutku? Da li ste vi/on / ona optimistično mislili da će sve biti u redu " ?
- Gledajući unazad, da li sada mislite da ste vi/on/ona iskušavali svoju sreću?
- Možete li se setiti bilo kakve situacije u kojima ste vi ili vaši prijatelji prijateljem postupili zatvorenog uma i učinili "nešto glupo jer vi / on / ona niste bili otvoreni i za druge mogućnosti ili za stavove drugih ljudi? (Opcionalno). Kako je to što ste bili zatvorenog uma (za druge mogućnosti ili za stavove drugih ljudi) uticalo na to kako ste vi / ona / ona postupili u ovoj situaciji (ama)? Kako je otvoren um mogao promeniti ono što ste vi / ona / ona uradili? . Možete li izbeći zatvoreni um? Kako? Ovo pitanje treba koristiti u slučaju da sabranost nije pomenuta spontano u odgovoru na pitanje gore:
Kako ste mogli iskoristiti sabranost da vam pomogne da budete otvoreni?

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Ako je čas je kratak (npr, 45 minuta) ili ako postoji ozbiljna zabrinutost da učenici neće moći da se sete svojih primera za vežbu 'nešto glupo' , umesto da tražite od učenika da se sete svojih primera za "nešto glupo", vi se možete pozvati na jedan ili dva pogodna primera situacija koje su učenici pomenuli u drugoj radionici i diskusija mogu se bazirati na ovome ili čak na primeru iz privatnog života nastavnika s kojima se učenici mogu poistovetiti.

AKTIVNOST 1B

Vežba "Palica i lopta"

Ciljevi radionice

- Da iskuse nepreciznosti automatskog rasuđivanja
- Da mogu da identifikuju uslove kada automatsko rasuđivanje prevladava
- Da iskuse unutrašnji pritisak da slede prvobitni utisak čak i kada dokazi ukazuju na suprotno
- Da postanu svesni nečije ranjivosti i sklonosti da donosi odluke naprečac
- Da razumeju da često donosimo pogrešne odluke kada se suočavamo sa spoljnim pritiscima.

Opis aktivnosti

Dužina: najmanje sedam minuta

Uputstva: Pitajte razred pitanje dole navedeno, obaveštavajući ih da moraju napisu svoj odgovor na pitanje što je brže moguće, odlože olovku, okrenu stranicu , i podignu ruku ne govoreći ništa, a da će prvih 10 ljudi koji daju tačan odgovor će osvojiti čokoladicu.

Pitajte učenike: *Ako imate iskustva u ovoj slagalici s neke druge radionice, molimo vas da ćutite u cilju da je ne pokvarite zbog vaših drugara. Ako sam kupi, palicu i loptu za jedan evro i 10 centi, a palica košta 1 EURO više nego lopta, koliko košta lopta?* Zatim, nastavnik treba da napiše imena učenika prema redosledu na koji su podigli ruke. Kada je većina pokazala da imaju svoje odgovore, nastavnik treba pitati svakog od njih da daju odgovor. Većina učenika će verovatno odmah reći "10 centi." Međutim, tačan

odgovor je 'pet centi'. "Najverovatnije, većina učenika koji su brzali sa svojim odgovorima će dati pogrešno rešenje, čime se pokazuje da kada smo pod pritiskom vremenskog roka ne mislimo o rešenju problema na ispravan način. Ukratko objasniti tačno rešenje problema: Lopta ne može koštati deset centi, jer tada, ukoliko palica košta 1 € više nego lopta, palica bi koštala 1 € i 10 centi. Tada bi ukupni troškovi 1 € i 20 centi. Ovu *vežbu* treba da prati razgovor na osnovu pitanja koja slede.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Koji odgovor je ispravan?
- Kako ste došli do 10 centi? Kako ste došli do ispravnog odgovora?
- Povezati ovaj primer sa metaforom dečaka jahača i slona o kojima smo razgovarali na radionici sabranosti. Ko bi uvek rekao "10 centi? Slon ili dečko? Ko je u stanju da da odgovor "pet centi"? Kada će odgovor slona prevagnuti?
- Šta vas je navelo da odaberete 'slonovski' (automatski) način? Učenici treba da shvate da oni biraju automatski način kao rezultat žurbe.
- Ima li još nešto osim vremenskog roka što vas je navelo da odaberete 'slonovske' (automatske) odgovore?
- Nakon saznanja da je pet centi bio ispravan odgovor, da li vas je ovo rešenje zbunilo? Da li i dalje imate osećaj da nešto nije u redu u tome i da je vaše predloženo rešenje od 10 centi ispravno?
- Kad niste imali dovoljno vremena da pažljivo razmislite o pravom odgovoru šta ste uradili? Jeste li se oslonili na svoju intuiciju? Jeste li prihvatili odgovor koji su dali drugi ljudi bez daljeg razmišljanja? Kako mislite da bi vaš odgovor bio drugačiji da ste imali više vremena za traženje rešenja?
- Kako mislite da bi mogli izbeći greške u sličnim pitanjima?

U idealnom slučaju, rasprava bi trebalo rezultirati narednim spoznajama: Automatski procesi mogu pružiti pogrešne odgovore / pogrešne prve utiske; biramo ih svaki put kada moramo odlučiti vrlo brzo i kada nedovoljno razmišljamo o svemu. Što je još važnije, imamo tendenciju da se branimo i držimo naših početnih utisaka. Prva ideja takođe može doći izvana.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

Alternativno, razredu se može reći da uzvikuje odgovore umesto pisanja; Međutim, to može upropastiti demonstraciju kada prva osoba uzvikne tačan odgovor.

Glavni cilj ove *vežbe* je da se pokaže da brzo intuitivno rasuđivanje može često biti pogrešno. Ako imate samo malu količinu vremena ili ako zadatak je previše izazovan za dob i nivo razreda, ova Vežba može biti zamenjena sa primerima pogrešnog intuitivnog rasuđivanja koji se mogu brže pokazati. Uputite učenike da stalno ponavljati reč "belo", a zatim brzo postavite pitanje: Šta krava pije? Učenici koji potpadaju automatskim procesima će dati "mleko" kao odgovor, umesto 'vode.'

Materijali za radionicu

- Papir i olovka

Informacije za nastavnika

- Cilj ove Vežbe je da učenici odgovore na pitanje što je moguće brže.

AKTIVNOST 1c

Vežba: " Pogodite pravilo niza"

Ciljevi radionice

- Da shvate pristrasne potvrde¹
- Da iskuse koliko je neko sklon upotrebi pristrasne potvrde
- Da cene razmatranje alternativnih ili suprotnih stavova pri donošenju odluka
- Da nauče da razmotre drugačija, suprotna gledišta kada se suoče sa problemom

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstvo¹⁰: Dajte učenicima sledeće uputstva: *Ako ste nekada na negde drugde igrali ovu igru, molimo vas da ćutite u cilju da je ne pokvarimo vašim drugarima. Ja ću vam navesti niz od 3 broja. Imam na umu pravilo koje ova tri broja slede. Želim da shvatite šta je pravilo. Način na koji možete dobiti informacije o pravilu je da predložite svoj niz od tri broja na koje ću reći, "Da, to sledi moje pravilo" ili "Ne, to ne sledi moje pravilo." Podignite ruku ukoliko mislite da znate pravilo. Možete pogađati pravilo onoliko često koliko želite. Ne morate nastaviti niz; možete predložiti drugačiju sekvencu. Ja ću samo reći "da" ili "ne", u zavisnosti od toga da li vaš niz prati pravilo. Je li to jasno? Pokažite učenicima niz brojeva '2, 4, 6' na tabli; nakon toga, oni mogu početi predlaže svoje nizove za dobijanje informacija.*

Pravilo je da je sekvenca sadrži bilo koje povećane cele brojeve. Ako, na primer, učenici predlože '26, 28, 30, 'vi kažete, "Da, ovaj niz sledi moje pravilo." Kada učenici tada predlože da je pravilo da se brojevi uvećavaju za dva, vi kažete, "da vaš niz sledi moje pravilo. Međutim, to nije moje pravilo. "

Neka učenici pogađaju sled neko vreme. Ako učenici ne pronađu pravilo nakon nekog vremena, možda želite da im pomognete rekavši: Želite informacije, imam informacije. Moglo bi biti vrlo korisno za vas da pogađate nizove koji se ne uklapaju u pravilo.

Većina učenika će misliti da je pravilo da se brojevi povećavaju za dva svaki put. Kada daju primere, oni će normalno pitati da li brojevi koji se uklapaju u njihovo mišljenje da se niz povećava za dva slede pravilo, npr, "18, 20, i 22. "

Kada učenici otkriju pravilo, ili nakon što ste im vi otkrili pravilo, možete im objasniti sledeće : Najefikasnija strategija da testirate svoje pretpostavke bi bila da me pitate o nizovima koji nisu pratili vaše pravilo. Umjesto toga, pokušali ste da potvrdite ono u šta ste verovali. Tražili ste niz od kog ste očekivali da će odgovor biti "da". Pogađali ste nizove koji su potvrđivali pravilo koje ste imali na umu, umesto nizova koji bi bili u suprotnosti s pravilom. U psihologiji, ovo je poznato kao pristrasna potvrda. Međutim, proveravanje onoga što je suprotno od onoga što vi mislite bi bilo mnogo više informativno jer bi vam odmah dalo informacije da ste pretpostavili pravilo koje nije tačno; stoga, treba da postavljate pitanja koja obaraju vašu sopstvenu hipotezu kako bi shvatiti koji nizovi ne slede pravilo.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

¹⁰ Instrukcije za vežbu su inspirisane Muller. D. [Veritasium]. (2014, February 24). Can you solve this? [Video file]. Retrieved from [https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=vK^4"9°](https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=vK^4)

* We seek confirmation of our preconceptions, rather than falsification of them.

- Šta je uticalo na to da kažete da se brojevi povećavaju za dva svaki put?
- Da li ste imali neke druge ideje kada ste prvi put videli brojeve?
- Možete li primeniti ovu pristrasnu potvrdu na metaforu o dečaku i slonu? Koje je bilo pravilo koje je pretpostavio slon? Šta je dečak uradio da testira pravilo koje je postavio slon? Da li je to funkcionisalo?
- Kako možemo izbeći da napravimo grešku pogađanja netačnog pravila? Šta je dečak morao uraditi da ga slon ne odnese u smeru koji je on izabrao?
- Mislite li da se pristrasna potvrda može javiti u drugim situacijama? Razmislite o drugim slučajevima u kojima se formiraju prvi utisci. Diskusija treba da dovede do spoznaje da je jedan način kritičkog mišljenja da se ne prihvati odmah nečiji prvi utisak; umesto toga, bolje je proceniti informacije koje pokušavaju da ga opovrgnu.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Glavni cilj ovog vežbe je da pokaže pristrasnu potvrdu. Ako nema dovoljno vremena ili ako zadatak nije prikladan za vaš razred, može se zameniti primerima pristrasne potvrde, npr. samoispunjavajućeg proročanstva. Ako na osnovu prvog utiska, vi pretpostavljate da je druga osoba neugodna i budete hladni prema njoj, na kraju joj se nećete svideti i ona će stvarno postati neugodna za vas.
 - Mogli biste takođe pokazati ovo putem videa, na primer sa: https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=vKA4wzO61Xo
- Pojednostavljena verzija je da se da niz '4, 5, i 6. "Većina učenika, kada bi ih pitali da pogode pravilo, reći će da je to povećanje za jedan svaki put. Međutim, ispravno pravilo je 'bilo koji broj različit od prethodnog broja' (npr, 5, 2 i 6).
- Komplikovaniji primer se može se upotrebiti kao što je sekvenca '2, 4, i 8.'

Materijali za radionicu

- Niz brojeva '2, 4, 6 ...' napisan na tabli.

Informacije za nastavnika

- Učenici treba da shvate da je jedan korak potreban kako bi se mislilo kritički da se ne prihvati odmah nečiji početni sud (tzv hipoteza) kao istinit, već da se pokuša dokazati da je pogrešan. To pomaže da se formira nepristrasno mišljenje koje je mnogo otvorenije za kritičko vrednovanje.

AKTIVNOST 2

Vežba Stajanje na nečijem mestu

Ciljevi radionice

- Ojačanje zauzimanja perspektive i kritičkog mišljenja
- Da postanu otvoreni za argumente koji su suprotni nečijem gledištu
- Da mogu raspravljati sa više stanovišta
- Ojačanje debatnih veština
- Stimulacija kritičke otvorenosti uma

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje 15 minuta

Uputstva: U ovoj vežbi, učenici će osmisлити argumente za i protiv određenih pitanja.

Prvo, tema mora biti jasno objašnjena.

Zatim, zamolite učenike da se opredele za stranu (ili podeliti ih u grupe): Grupa A: "Želimo da se zabrani prodaja nasilnih video igara osobama ispod 21 godine starosti 'Grupa B: " Mi smo protiv zabrane prodaje nasilnih video igara osobama ispod 21 godine starosti. "

Za prva tri minuta, svaka grupa mora smisliti što više argumenata koji će podržati njihove izjave. Zatim, za pet minuta, svaka grupa se traži da razmisle o što više argumenata koji mogu biti kontradiktorni ili izazovni za njihovo prvobitno stanovište. Za svaki argument za svoj prvobitni stav, može se dati jedan bod. Za kontraargumente, svaki argument koji čini da njihov argument 'za' izgleda slab ili nevažeci, može se dati dva boda; za listu primera argumenata, pogledajte pod '*Materijali za radionicu*'.

Razred ima oko sedam minuta da razgovara o svojim argumentima unutar grupe. Kada vreme istekne, svaka grupa će predstaviti svoje argumente ostatku razreda.

Nakon što obe grupe predstavte svoje argumente u prilog ili protiv određene izjave, od grupa će biti zatraženo da predstavte kontraargumente do kojih su došli (To bi trebali biti novi argumenti koje suprotna grupa nije spomenula).

Grupe sabiraju svoje rezultate: argument za njihov prvobitni stav je jedan bod. Valjan argument protiv njihovog početnog mišljenja predstavlja jedan bod plus jedan bonus poen ako su ne spominje od strane druge grupe, važeci originalni kontraargument je vredan dva boda.

Nakon što je svaka grupa imala priliku da govori, učenike treba ohrabriti da se uključe u raspravu, objašnjavajući svoje lično mišljenje na temu (opcionarno) i uzimajući u obzir da li (i kako) uzimanje različitih perspektiva utiče na njihov lični način razmišljanja o temi.

- Ovu vežbu treba da sledi diskusija (vidi pitanja ispod).

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- Da li vidite korist od sagledavanja izjava iz više perspektiva?
- Da li se vaše početno mišljenje promenilo nakon što ste čuli argumente drugih učenika?
- Da li je neke perspektive lakše zauzeti od drugih?

Zaključak rasprave treba da bude da biti u stanju da vidite više perspektiva može promeniti vaše mišljenje o pojedinim pitanjima i može pomoći da ostanete kritički otvorenog uma.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Od učenika se može tražiti da donesu početni odluku o tome da li su *za* ili *protiv* sadržaja izjave. Onda je zanimljivo ispitati kako se njihove perspektive menjanju nakon grupne diskusije.
- Zavisno o strukturi razreda, mogu se koristiti različite teme (npr zoološke vrtove treba zatvoriti s obzirom na dobrobit životinja vs. zoološke vrtove ne treba zatvoriti; privatno vlasništvo oružja treba zabraniti ili privatno vlasništvo oružja ne treba zabraniti; treba izbrisati svoj Facebook nalog vs. ne treba izbrisati svoj Facebook nalog).

Materijali za radionicu

Nisu potrebni dodatni *Materijali za radionicu*.

Informacije za nastavnika

U primeru se navode argumenti protiv i u korist zabrane prodaje nasilnih video igara osobama ispod 21 godine starosti. Vi možete izabrati bilo koje pitanje koje je relevantno za učenike sve dok se ne stvara podela razreda u etničkom ili verskom pogledu. Ako postoje učenici u razredu koji već imaju jako samouverene političke ili verske stavove, savetuje se da se prvo praktikuje kritička otvorenost sa 'bezbednijom,' manje emotivno nabijemom temom. Na kraju, stečene veštine mogu se preneti u domen u kom učenici imaju dogmatske stavove. Ipak, odmah tražiti od pojedinaca da direktno ospore svoje dogmatske stavove može biti previše izazovno i može biti prihvaćeno s odbojnošću.

- Dajte učenicima dovoljno vremena da formulišu dobre argumente u korist i protiv određene teme.
- Ohrabriti učenike da uzmu različite perspektive, kako bi uzeli u obzir različita mišljenja.

AKTIVNOST 3

Vežba Dvesti u pitanje pouzdanost izvora

Ciljevi radionice

- Da nauče o različitim vrstama izvora
- Da mogu kritički ispitati informacije
- Da saznaju razliku između informacija zasnovanim na dokazima i neosnovanih informacija

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum 10 minuta

Uputstva: Predstavite temu koja je nedavno bila u medijima, tako da je većina učenika već upoznat s njom. Alternativno, možete koristiti primere izvora (vidi *Materijali za radionicu*). Ukratko objasniti pozadinu slučaja; zatim distribuirajte Materijale za radionicu učenicima. *Materijali za radionicu* treba da se sastoje od skupa izvoda iz različitih izvora koji sadrže izjave o tom pitanju. Izvor treba navesti za svaki izvod.

Dajte kratko predavanje o proceni pouzdanosti izvora, uključujući i važnost ispitivanja pouzdanosti izvora i kako se to radi. Kako bi doveli u pitanje pouzdanost informacija, učenici treba da pitaju ključna pitanja, kao što su:

- Da li se može proveriti činjenica ili mišljenje?
Ako je mišljenje, da li je podržano činjenicama? (Ima li naučnih dokaza?)
- Da li se tumačenje zaista slaže sa navedenim činjenicama? Da li postoje argumenti koji su u suprotnosti sa tumačenjem? Da li su argumenti koji stoje iza informacije jaki i jasni?
- Ako je u pitanju činjenica, da li je iz pouzdanog izvora? Odakle dolaze dokazi? Da li izvor ima kredibilitet? Da li je izvor napisao stručnjak?
- Da li postoji potencijalna pristranost? Da li je informacija od koristi za lice koje daje dokaze ili je to mišljenje? Da li je osoba / institucija dužna biti objektivna? Ova lista se može distribuirati učenicima u obliku rubrike za procenu izvora (vidi *Materijali za radionicu*) ili je treba zadržatu na platnu PowerPoint prezentacije da se učenici mogu na nju pozvati. Sada učenici treba da procene sami svaki članak, koliko mu mogu verovati na osnovu navedenih kriterijuma. Na primer, učenici mogu članku dati zvezdu za svako pitanje za koje je rezultat pozitivan. Zatim, popis članaka zajedno sa izvorima može se prikazati na tabli i možete razgovarati kolektivno kao razred, na primeru jednog ili dva članka i pitati da li odgovor na svako pitanje pokazuje da je informacija pouzdana. Nakon čitanja naglas svakog članka, pitajte učenike u kojoj meri smatraju da je izjava važeća i zašto.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Nakon **aktivnosti**, pitajte učenike sledeća pitanja:

- Koliko je lako utvrditi valjanost izjave?
- Kojem izvoru smatrate da se najviše može verovati?
- Koji izvorima se ne može lako verovati?
- Da li postoje neke teme ili sfere za koje je lakše dobiti pouzdane informacije?
- Nakon današnje vežbe, da li ćete drugačiji postavljati pitanje legitimiteta nečega što ste pročitali?

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Činjenice i mišljenja iz samo jednog nedavnog medijskog događaja takođe se mogu koristiti. U zavisnosti od nivoa i dobi učenika, mogu se koristiti različite činjenice i mišljenja koja su prijemčivija razredu.

Materijali za radionicu

- Brošure u rubrici za evaluaciju izvora (vidi *Materijali za radionicu*).

- Štampane kopije članaka dobijenih iz različitih izvora različitog kredibiliteta i / ili PowerPoint prezentacija koji ih sadrži. Svi *Materijali za radionicu* treba da razmotre predmet koji je nedavno bio u medijima, tako da je većina učenika već upoznata s tim u određenoj meri. U idealnom slučaju, ta tema treba da bude blago kontroverzna tako da postoje najmanje dva suprotna gledišta, a možda i sukobljeni interesi. Skup Materijala za radionicu treba da sadrži različite, možda suprotne izjave koje se odnose na slučaj. Trebaju biti uravnoteženi uključujući mišljenja obe strane. U *Materijali za radionicu* treba da dođu iz izvora različitih kredibiliteta nivoa, i pravca pristrasnosti. Na primer:

(*) Akademski članak * Naučni izveštaj * Pregled naučnih izveštaja * Izveštaj Vlade * Wikipedia * Novinski članak * Strane velike novine * NVO dokument ili web-stranica * Nezavisni NVO izveštaj * TV ili radio emisija * Komentar na YouTube-u * YouTube video * A Facebook stranica / komentar * Tweets * Website grupe koja se bavi tim pitanjem/website aktiviste * Glasine

- Uz svaki članak, treba dati informacije koje se odnose na izvor .

- Alternativno, možete koristiti kopije Materijala za radionicu koji su na listi primera izvora (vidi *Materijali za radionicu*).

Informacije za nastavnika

- Ova aktivnost je nezavisna; Stoga, u slučaju nedostatka vremena, ovu AKTIVNOST možete izostaviti bez uticaja na druge Vežbe. Može se proširiti da popuni kompletnu dodatnu radionicu od 45 minuta.

ZAVRŠNA AKTIVNOST

Diskusija i evaluacija

Ciljevi radionice

- Da ocene poruke koje će učenici 'poneti kući' sa radionice
- Da shvate najvažnije delove radionice:
- Razumevanje koncepta kritički otvorenog i zatvorenog uma
- Da postanu manje dogmatični
- Povećanje otpornosti na pristrasnu potvrdu
- Razumevanje koji faktori mogu dovesti do korišćenja automatskog rasuđivanja
- Da budu u stanju da se odupru automatskom odlučivanju i razmišljaju o njemu
- Jačanje sposobnosti kritičkog razmišljanja
- Povećanje nečije sposobnosti da razmišlja racionalno
- Sticanje emocionalne kontrole
- Da nauče da uzmu u obzir perspektive drugih a ne samo sopstvenu
- Da budu u mogućnosti da kritički ispitaju informacije

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Opis: Na tabli ili na velikom listu papira, zapišite temu radionice (Kritička otvorenost) u centru sa balonom oko nje. Idući oko učionice, zamolite sve učenike da daju jednu reč ili izraz koji opisuje jedan aspekt radionice. Na kraju **aktivnosti**, učenici će formirati umnu mapu ključnih karakteristika i činjenica koje se odnose na kritičku otvorenost uma.

Materijali za radionicu

Tabla, veliki list papira i markeri

Informacije za nastavnika

Cilj ove **aktivnosti** je da učenici da razmisle o radionici. U idealnom slučaju, ključne reči koje su spomenute bi trebalo da budu emocionalna kontrola, kritičko razmišljanje, i sabranost. Kako bi se pomoglo učenicima da daju reči, mali broj primera može se dati na početku Vežbe.

Materijali za radionicu

*Primer argumenata za **aktivnost 2***

Grupa A

"Želimo da se zabrani prodaja nasilnih video igara osobama mlađim od 21 godinu

1. Nasilne video igre mogu povećati nasilje kod omladine.
2. Nasilne video igre čine da nasilje igračima bude više normalno .
3. Deca mogu imitirati ponašanje nasilnih likova.
4. Nasilne video igre se koriste za obuku vojnika da ubijaju

Kontraargumenti (ciljaju u gore navedene argumente):

- Ne postoje akademski dokazi da nasilne video igre povećavaju realno nasilje. Da li je uvek loše biti nasilan? (Argumenti 1 i 2)
- TV, stripovi-knjige, itd, mogu stimulisati nasilje na isti način kao i nasilne video igrice. (Argument 3)
- Obuka skauta je slična vojnoj obuci. Mnoge zemlje su imale ili čak još uvek imaju obavezne lekcije odbrane u školama; malo borbene obuke može biti dobro. (Argument 4)

Grupa B

"Mi smo protiv zabrane prodaje nasilnih video igara osobama mlađim od 21 godinu. "

1. Mladi će i dalje moći da dobiju nasilne video igre nelegalnim putevima.
2. Nasilne video igre mogu biti ventil za stres i ljutnju, što dovodi do manje agresije u stvarnom životu.
3. Video igre su samo video igre; igrači znaju razliku između video igre i stvarnog života.
4. Postoji mnogo mladih ljudi koji igraju nasilne video igre, od kojih samo malo njih stvarno imaju probleme vezane za nasilje.
5. Nasilne video igre mogu pružiti priliku deci da nauče kako da se ne ponašaju i da razvijaju moralni kompas.
6. Nasilne igre se prodaju najbolje; industrija igara će propasti.

Kontraargumenti (ciljaju u gore navedene argumente):

- U situaciji u kojoj ne mogu da ih kupe službeno, čak i ako ih neki svakako nabave, biće manje mladih ljudi koji igraju ove igre. (Argument 1)
- Nema dokaza da to deluje na ovaj način; osim toga, ako neko nije jako dobar igrač može postati vrlo frustriran. (Argument 2)
- Međutim, to može uticati na njih. (Argument 3)
- Postoji mnogo ljudi koji puše i ne dobiju rak; veza možda nije mnogo jaka , ali i dalje postoji. (Argument 4)
- U video igrama, igrač se nagrađuje za ubijanje tako da je malo vjerovatno da će deca razviti moralni kompas zbog tih video igara. (Argument 5)
- Verovatno je da većina igara koja se proizvodi sadrže nasilje tako da se za one najprodavanije podrazumeva da budu nasilne; međutim, postoje mnoge super igre sa malo nasilja (Sims, Minecraft, Tetris, itd). (Argument 6)

Materijali za radionicu

Izvori -Primer za aktivnost 3

Materijali za radionicu

Rubrika za evaluaciju aktivnost 3

Kvalitet argumenata

Da li navodi činjenicu koja se može proveriti? Da+2 Ne ? Nije primenjivo

Ako je to mišljenje a ne činjenica, da li se ima dokaza koji bi ga potvrdili (naučni dokazi)? Da+1 Ne ? Nije primenjivo

Da li je interpretacija u skladu sa raspoloživim činjenicama? Da+1 Ne ? Nije primenjivo

Da li su uzeti u obzir argumenti koji se protive interpretaciji? Da+1 Ne ? Nije primenjivo

Kvalitet izvora

Da li odogovarajući dokazi potiču od verodostojnog izvora? Da+1 Ne ? Nije primenjivo

Da li izvor poseduje stručnost i znanje? Da+1 Ne ? Nije primenjivo

Da li je moguća pristrasnost:

Da li informacija ide u korist osobe koja daje dokaz ili mišljenje? Da-1 Ne ? Nije primenjivo

Da li je data osoba/ili institucija u obavezi da bude objektivna? Da+2 Ne ? Nije primenjivo

Rezultat pouzdanosti

Izvor 1 2 3 4

Broj poena

RADIONICA 6

AKTIVNOST 1

Podrška ideji

Tema: Politička samoefikasnost 1

Edukativni ciljevi radionice:

- Da dobiju osećaj političke samoefikasnosti
- Da dobiju osećaj političkog osnaživanja
- Da postanu, kao građani, snažni aktivisti koji znaju šta se može učiniti i kako to učiniti, i neko sa motivacijom da doprinese društveno-političkim promenama.
- Da biste preuzeli vlasništvo nad nekim problemom i vežbali proces zagovaranja vezi sa ovim pitanjem
- Da razumeju koncept aktera, donosioca odluka, saveznika i protivnika u procesu zagovaranja
- Da mogu da identifikuju aktere, donosiocce odluka, saveznike i protivnike u procesu zagovaranja
- Da poboljšaju veštine uzimanja perspektive

POSTAVLJANJE OSNOVE ZA AKTIVNOST 1

Vežba: Sesija za žalbe

Ciljevi radionice

- Identifikovanje problema i preuzimanje vlasništva nad njim
- Za vežbanje demokratskog proces donošenja odluka

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum 10 minuta

Uputstva: Prvo obavestiti učenike da će im ova i sledeća radionica omogućiti da koriste (za opšte dobro) mnoge od veština koje su naučili u prethodnim radionicama i da je cilj dve sledeće radionice da se postanu svesni kako promeniti stvari u svetu, počevši sa svojom lokalnom sredinom (kao što je njihova škola ili naselje). *Tema ove Vežbe će obuhvatiti dva časa; stoga, važno je voditi pravilne beleške, tako da sledeći put možemo nastaviti gde smo stali. Počecemo tako što ćemo saznati šta želite promeniti.* U ovoj vežbi, učenici treba da identifikuju relevantna pitanja vredne menjanja u njihovom neposrednom okruženju. Možete dati primere nekih jednostavnih pitanja, na primer pseći izmet na ulici, objekti zajednice koji nisu dostupni (kao što su škole ili igrališta), ili vršnjačko nasilje. Dajte otprilike pet minuta učenicima da razgovaraju, u parovima ili malim grupama, o problemima kojih su svesni. Brainstorming deo može biti zamenjen pojedinačnom aktivnošću u kojima učenici stvaraju potencijalne probleme koje treba promeniti, a zatim ih kratko predstaviti grupi. Nakon prikupljanja ideja od učenika, napraviti popis na tabli i neka glasanjem odluče koje probleme smatraju najrelevantnijim. Kada se glasovi prebroje, instruktor treba da izabere tri pitanja s najviše glasova a da se mogu realno rešavati. Nakon pitanja što su pitanja identifikovana, ili pustite učenike da biraju kojim trima pitanjima žele da se bave ili dodeliti učenicima neko od tri pitanja, tako da postoje tri jednake grupe na osnovu preferencije učenika. To se može postići prvi davanjem zadatka učenicima koji su zainteresovani za najmanje popularno od tri pitanja, a onda pitati ostale učenike koji su zainteresovani za drugo najpopularnije pitanje. Učenici koji su preostali će biti dodeljeni prvom pitanju. Učenici koji rade na istom pitanju će sedeti zajedno i dobiti grupni list za beleške (vidi

Materijali za radionicu) odštampan na velikom (A3) listu papira na koji će upisati svoja imena i svoj problem u određena polja. Preporučuje se da se izbegnu kontroverzna pitanja koja bi mogla podeliti razred, posebno na nacionalnoj ili verskoj osnovi, kako se ne bi razbila kohezija razreda.. Na primer, pitanje sobe za molitvu učenika muslimana ne bi bilo pogodno za ovu Vežbu.

* Ne treba da vršite evaluaciju ovih problema. Istovremeno, pobrinete se da su na listi samo lokalna pitanja koja se mogu rešavati.

Ako se predložena pitanja mogu rešavati samo na nacionalnom ili međunarodnom nivou, možete istaći da su to dobra pitanja, ali da bi mogli raditi na njima potrebno je prikupiti informacije o institucijama koje su uključene u problem, za šta bi bilo potrebno više od sat vremena koji je na raspolaganju za ovu vežbu. Stoga, razred za sada treba da se fokusira na lokalno pitanje ; međutim, isti postupak se može primeniti na pitanja većeg opsega.

AKTIVNOST 2A

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

U cilju podsticanja učenika da razmišljaju o važnim pitanjima, sledeća pitanja mogu se koristiti za usmeravanje diskusije:

- Možete li se setiti vremena kada ste bili frustrirani o vezi nekog pitanju u vašem neposrednom okruženju kojim ste vi i vaši vršnjaci pogođeni?
- Da li postoje problemi u vašem lokalnom okruženju koje želite da možete da rešiti, ali ne znate kako?
- Šta smatrate neprijatnostima ili problemima u školi?
- Šta mislite da bi vaše lokalno veće moglo uraditi da poboljša vašu zajednicu?
- Da li postoje lokalni problemi za koje ste možda smislili rešenje?

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

• Aktivnost postavljanja osnove može biti izvedena i nedelju dana pre ove aktivnosti. Diskusija i izbor pitanja mogu se voditi izvan učionice; učenici mogu koristiti društvene medije ili forum za bilo koji korak ove **aktivnosti** ako se ne izvodi u učionici. Izazov ovog načina izvršenja je kako da budemo sigurni da svi učenici učestvuju.

Materijali za radionicu

- Flipchart, tabla.
- Tri primerka lista za grupne beleške (vidi *Materijali za radionicu*) odštampanog na velikim listovima papira (A3).

Informacije za nastavnika/trenere

• Ova uvodna **aktivnost** će biti osnova za naredne aktivnosti. Da bi radionica ostala zanimljiva i relevantna za učenike, problemi identifikovani u ovoj **aktivnosti** moraju biti relevantni za svakodnevni život učenika.

Ponekad, učenici će odmah smisliti rešenja za probleme; ova rešenja neće uvek biti promišljena i 'razumna. "Ako učenici smisle' nerazumnu 'ideju ili rešenje, trener ne bi trebalo da odbaci pitanje, ali treba da pomogne učenicima da se vrate na ključno pitanje u osnovi' nerazumne 'ideje i pomogne učenicima da razmisle šta bi bilo "razumno" rešenje vredno truda. Na primer, ako učenici dolaze na ideju da pucaju na nastavnika koji im se ne sviđa (rešenje), doći dođite do srži pitanja : Šta to nastavnik radi što izaziva antipatije učenika? Zatim, ohrabriti učenike da razgovaraju i utvrditi da li postoji rešenje za koje bi se mogli zalagati a koje će pomoći školi da stimuliše nastavnike (uopšteno) da spreči ono loše što

se dešava u ovom slučaju. Drugi primer može biti da učenici žele veće klupe. Učionice ne mogu biti rekonstruisane da u njih stane veći nameštaja bez velikih ulaganja; Međutim, ako se identifikuje problem nedostatka radnog prostora, ima mnogo mogućih rešenja za koja se možete zalagati ; na primer, uklanjanje nekog drugog nameštaja, smanjenje veličine grupa, traženje dodatnog finansiranja, korišćenje alternativnih prostora ili oblika nastave, itd.

AKTIVNOST 2A

Mini-Predavanje: Društvene promene

Ciljevi radionice

- Da razumeju principe kampanje i demokratskih društvenih promena
- Da razumeju da uspešna društvena promena uključuje uveravanje, zagovaranje, lobiranje, i ubeđivanje pojedinaca

Opis Aktivnosti

Dužina : Minimum tri minuta

Uputstvo: Malo predavanje o demokratskim društvenim promjenama treba dati održati uz upotrebu sledećih informacija (i PowerPoint slajdova datih u *Materijali za radionicu* za radionicu):

Sada kada znamo šta je to što nas muči, možemo razmišljati o tome kako želimo da bude bolje. Zagovaranje je kada osoba ili grupa ljudi pokušava da sprovede promene u stavovima, praksi i / ili politici. U većini slučajeva, kampanja ima za cilj da stvori pozitivne promene demokratskim sredstvima. Demokratija bi trebalo da bude ispunjavanje "volje naroda." Dakle, demokratske kampanje se temelje na komunikaciji i često na stvaranju podrške za određeno rešenje za pitanje kroz izgradnju svesti, udruživanje i angažman s drugim ljudima, i predstavljanje argumenata i dokaza zašto i kako promene treba da se desi. Zastupanje može imati za cilj (1) da utiče na javno ponašanje i stavove, i / ili (2) promenu politike ili javne prakse. Mnoge različite aktivnosti koriste se u zagovaranju pošto se efikasnost svake strategije se zasniva na željenim rezultatima. Uspešno zagovaranje zahteva delotvorno planiranje i može se provoditi na lokalnom, nacionalnom ili međunarodnom nivou. Prva faza stvaranja društvene promene je definisanje problema i razmišljanje o mogućim rešenjima koja želite podržati. Nakon toga sledi stvaranje jasne poruke. Primarna poruka mora biti široka, jednostavna, i direktna, ali bi trebalo da istakne temu i pitanja koja vaša kampanja obrađuje. Sekundarna poruka podržava osnovne poruke i objašnjava kako se promene mogu postići. Osim toga, kampanja mora pomoću ciljne publike odgovoriti na pitanje: "Zašto to ima ikakve veze sa mnom?" Stvaranje društvenih promena može se dogoditi uz upotrebu različitih metoda, kao što su pristup medijima za podizanje svesti, lobiranje kod kreatora te politike, dobijanje podrške ljudi s više moći i pomaganju u finansiranju projekata ili humanitarni rad. Zagovaranje nekog pitanja može biti ili na lokalnoj bazi ili može biti globalno, iako je globalna pitanja često teško promeniti tako brzo. Nekoliko stvari se moraju uzeti u obzir u procesu zagovaranja:

1. Ciljevi: Prvi korak ka zagovaranju je identifikovanje problema koji želite rešiti i onoga što želite postići (ciljevi). Ovi ciljevi moraju biti ostvarivi, specifični, vremenski ograničeni, i realni.. Ostatak procesa zagovaranja treba slediti prirodno od tih ciljeva. Također, morate znati kako se vaš problem može rešiti (npr. kroz zalaganje i pažnju javnosti). Osim toga, specifični ciljevi će vam pomoći da odredite koje aktivnosti treba poduzeti i da li ste bili uspešni ili ne. Ako vaši ciljevi nisu jasno definisani i teško ih je shvatiti, nećete biti u mogućnosti rešiti problem, ili rešenje nije vredno zagovaranja.

2. Uzrok: Kada tražite rešenja, moglo bi biti vrlo korisno da se utvrdi što je glavni uzrok problema. Osim toga, morate biti u mogućnosti da pokažete da postoji problem; za ovo, morate izgraditi dokaze. Takođe, morate biti u mogućnosti da objasnite šta su argumenti u korist zagovaranog rešenja.

3. Specifičnost: Uobičajeno, društvene promene imaju dugoročni uticaj, što znači da može potrajati neko vrijeme dok se problem ne reši. Međutim, neki problemi se mogu brzo rešiti i na njih uticati samo u kratkom roku, tako da je dobro razmotriti vremenski okvir za projekat zagovaranja. Takođe, treba razmotriti da li je problem lokalni, nacionalni ili međunarodni. Ponekad, vaš cilj može biti samo mali korak do većih društvenih promena. Na primer, možda ćete odlučiti da dodelite kamp šator svakom beskućniku u vašem području, što se u krajnjoj instanci može proširiti na celu zemlju. Koraci ka većem, dugogodišnjem cilju bi trebali biti ambiciozni, ali ipak dostizni i specifični za vaše sosptvene uslove.

Materijali za radionicu

- PowerPoint slajdovi o zagovaranju uključeni u Materijale za radionicu.

AKTIVNOST 2B

Diskusija Problem i ciljevi

Ciljevi radionice

- *Da razmišljaju pogledu rješenja*
- *Da razumeju razliku između problema, ciljeva, aktivnosti i konačnih ciljeva*
- *Da mogu formulirati rešenja i ciljeve na osnovu problema*
- *Da mogu da postav problem u širi kontekst*

> Problem> Ciljevi> Rešenja> Konačni ciljevi> Aktivnosti

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: Koristeći informacije date u **aktivnosti 2A**, svaka grupa treba imati raspravu između sebe da bi identifikovala sve svoje moguće ciljeve. Tokom vremena koje grupe imaju za diskusiju, slajd dijagram toka treba prikazati putem projektora (vidi *Materijali za radionicu*). Kao rezultat diskusije, učenici treba da popune određena polja na grupnom listu za beleške (vidi *Materijali za radionicu*).

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Pogledajte vaš problem i razmislite o sledećim pitanjima:

- Koji je vremenski okvir za vaš problem? (Opcionalno)
- Koji je obim vašeg problema: Da li je samo lokalni? Ili je to lokalna manifestacija većeg problema? (Opcionalno)
- Šta bi bio vaš cilj?
- Razmislite o tome koje su promene potrebne da se reši problem (politika, javno ponašanje, praksa).
- Koje konkretne ciljeve treba da imate (potencijalno ostvarive i specifične)?

Materijali za radionicu

- Kopije grupnog lista za beleške (vidi *Materijali za radionicu*) odštampane na velikim listovima A3 papira.
- PowerPoint slajdove na zagovaranje uključene u Materijale za radionicu.

Informacije za nastavnika

Da bi pomogli učenicima da shvate razliku između aktivnosti i ciljeva, oni mogu koristiti svoje izabrane teme da sastave nekoliko rečenica u kojima će navesti ciljeve i onda moguća rešenja.

AKTIVNOST 3A

Mini-Predavanje Akteri

Ciljevi radionice

- Da shvate šta su akteri
- Da mogu da identifikuju aktere u konkretnim pitanjima
- Da razumeju da društvene promene uvek uključuju više od jedne osobe
- Jačanje veština kritičke otvorenosti

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum tri minuta

Uputstva: Dajte učenicima sledeća uputstva:

Već znamo šta želimo da promenimo, kako to želite da učinite i kako bismo želeli da bude, a možda smo čak znali kako bi se to moglo dogoditi. Sada, ako želimo doneti promene na demokratski način, moramo uzeti u obzir sve zainteresovane strane i njihove stavove i interese. A akter je svako ko ima interes ili je uključen u problem. Zastupanje (i vođenje kampanje) uvek preuzimaju osobe ili ljudi koji su pogođeni problemom direktno ili indirektno, ili se kampanja vrši u njihovo ime. Bez nekog ko će ovo pitanje potencirati, ono će ostati nepromenjeno. Kroz zajednički rad s drugim akterima koji imaju interes u tom pitanju, moć ljudi postaje mnogo veća i veće su šanse da bude efikasna. Pošto je tako, važno je identifikovati i uključiti što je više aktera moguće. Ključni akteri su direktno pogođeni zagovaranom promenom (kao na primer da imaju prostor za igru koji mogu da koriste). Međutim, postoje i ljudi ili institucije koji se zalažu za promenu koja ne koristi direktno njima (kao što je obezbeđivanje skloništa za beskućnike na lokalnom nivou. Zagovornici koji nisu direktno pogođeni problemom mogu i dalje voditi kampanju u ime glavnih aktera koji su pogođeni. Većina socijalnih pitanja ima više aktera sa različitim interesima u pitanju. Da bi se shvatilo ko su akteri, treba postaviti sledeća pitanja: 'Ko bi mogao potencijalno imati koristi od promene:?' 'Kako i zašto?' 'Ko je zainteresovan za održavanje statusa quo, i zašto?' Evo nekoliko primera aktera: Šesnaestogodišnji dečak se sprema za polaganje ispita koji će odrediti da li on nastavlja školu ili ide pravo na rad. Očigledno je da ishod direktno utiče na dečaka, tako da je on primarni akter. Međutim, mnogi drugi ljudi će biti pogođeni ishodom ili imaju interes u njegovim rezultatima. Na primer, njegovi roditelji se nadaju da on dobro i naporno radi, jer žele da bude uspešan i zadovoljan svojim radom, ali to znači i da će morati da ga podržavaju još više godina. Njegovi prijatelji su akteri, jer žele da dečak da ide u istu školu kao oni ili na isto radno mesto. Njegova devojka ima interes jer ona želi da on ima uspešan posao i zaradi novac za svoju buduću porodicu ili zato što želi da on bude samostalan u najkraćem mogućem roku. ? Njegovi sadašnji nastavnici nadaju se da će on dobro uraditi ispite, jer to onda znači da su ga dobro naučili i da su dobri učitelji. Ispitivači imaju interes u ovom pitanju, jer se oni moraju pobrinuti da ocenjivanje bude pravedno i objektivno. Osim toga, budući školu ili budući poslodavci dečaka su zainteresovani za rezultate, jer bi to moglo značiti da se učenik pridružuje svojim kolegama na budućem poslu ili u školi. Vlada je takođe uključena u ishod dečaka jer, u zavisnosti od toga koliko dobro on uradi svoje ispite, to može značiti u budućnosti da će zahtevati studentski kredit ili finansijsku pomoć ako nema posao. Kao što možete videti, mnogo ljudi i institucija, kako u neposrednoj blizini tako u onoj daljoj su uključeni i zainteresovani za rezultat aktivnosti dečaka, tako da su na kraju svi akteri.

Još jedan primer aktera može se naći u globalnim pitanjima kao što su svetske rezerve nafte. Postoji mnogo globalnih sukoba o dostupnosti nafte u svetu, a posebno o tome koje zemlji je poseduju. Glavni akteri bi bili Venecuela, Saudijska Arabija, Kanada, i Iran jer imaju 20%, 18%, 13% i 9% globalnih rezervi nafte. Međutim, mnoge priobalne zemlje imaju malu količinu nafte i, prema tome, svi su oni zainteresovani za svetsku dostupnost nafte. Čak i zemlje koje nemaju naftu su akteri u ovom pitanju jer zavise od nafte, i moraju da pregovaraju sa drugim zemljama. Čak i stanovnici neke zemlje su akteri u

svetskim rezervama nafte pošto oni imaju interes u ceni i dostupnosti nafte za njihovu upotrebu kao pojedinaca. Osim toga, postoje i međunarodne kompanije koje zarađuju novac kroz upotrebu nafte (ekstrakcija, prerada, transport, itd), hemijska industrija koje koristi naftu kao materijal, energetske industrije koje koriste naftu, i energetske industrije koje koriste druga sredstva za proizvodnju energije, motorna industrija, grupe za zaštitu životne sredine, agencije, itd.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Oba pitanja su opcionalna:

- Možete li da se setite još nekog aktera vezanog za situaciju da dečakom ili za situaciju sa svetskim rezervama nafte?
- Šta mislite, koji su akteri najvažniji u ovim situacijama?

Materijali za radionicu

- The PowerPoint prezentacija o akterima (see *Materijali za radionicu*).

AKTIVNOST 3B

Diskusija: Akteri uključeni u odabrano pitanje

Ciljevi radionice

- Da mogu da identifikuju strane uključene u pitanje
- Da mogu da shvate perspektive različitih interesnih grupa

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: Koristeći informacije date u **aktivnosti** 3A, svaka grupa treba da ima diskusiju između sebe i da identifikuje sve moguće aktere u pitanjima koja su im dodeljena. Grupe zapisuju u određena polja na listu za grupne beleške, aktere koji su važni i vezani za njihovo pitanje (vidi *Materijali za radionicu*).

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

U cilju da se pomogne grupama da razmišljaju o akterima, postavite sledeća pitanja:

- Ko ima interes ili je uključen u problem?
- Ko su akteri u vašem slučaju?
- Koji od njih bi mogao imati koristi od promene: kako i zašto?
- Ko bi osetio cenu promene: kako i zašto?

Materijali za radionicu

Kopije lista za grupne beleške (vidi *Materijali za radionicu*) odštampane na velikim listovima papira (A3). PowerPoint slajdovi o akterima (vidi *Materijali za radionicu*).

Informacije za nastavnika

Ako su grupe su male, veća diskusija se može održati sa sve tri grupe tako što će one pomagati jedne drugima. Međutim, moguće je imati grupnu diskusiju između članova grupe, a zatim podeliti ideje sa ostatkom razreda.

AKTIVNOST 4A

Mini-predavanje Akteri sa moću donošenja odluka

Ciljevi radionice

- Da se shvati pojam aktera sa moću odlučivanja
- Razumevanje da društvene promene utiču na više strana

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum tri minuta

Uputstva: Kratko koristiti sledeće informacije da objasnite razredu da su akteri koji imaju moć odlučivanja su glavni ciljevi zagovaranja. Kod kampanje i zagovaranja, primarni ciljevi kampanje su donosioci odluka, zato što na kraju imaju sposobnost da se naprave promenu. U svakom zagovaranju ili kampanji, interesne grupe sa najviše moći često donose odluke jer oni mogu ili prihvatiti ili odbiti predlog o društvenim promenama. Druga važna publika su uticajni akteri jer ih donosioci odluka slušaju. Uticajni akteri su u mogućnosti da pruže podršku ili blokiraju vaš trud i treba da budu sekundarna publika vaše kampanje. Oni mogu uključiti i druge grupe i organizacije, predstavnička tela, vođe zajednice, poznate ličnosti, nastavnike stručnjake, i potrošači. Ključ za stvaranje bilo kakve društvene promene je identifikovanje donosioca odluka, jer tek tada se može produktivno i korisno delovati. Takođe je važno da saznamo pozadinu i vrednosti koje cene donosioci odluke", i moguće prepreke i izazove koje bi donosioci mogli postavljati. Znanje o tim faktorima može pomoći u identifikovanju argumenata, metoda i predloga koji se moraju koristiti kako bi uverili donosiocima odluka. Vrlo često, sloboda donosioca odluka je ograničena akterima kojima oni moraju zadovoljiti. Na primer, verovatno najmoćniji pojedinac donosilac odluka u svetu, predsednik SAD-a, ne može postići mnogo bez podrške svoje stranke, koja se oslanja na podršku birača i lobisti koji sponzorišu stranku i predsednika tokom izborne kampanje ili tvrde da bi mogli uticati na veliki broj birača.

Da damo još jedan primer, ako ljudi u zajednici žele da imaju čistije ulice, primarni donosioci odluka su vlasnici pasa, jer oni odlučuju da li hoće ili neće očistiti za svojim psima. Međutim, gradonačelnik bi mogao biti još jedan primarni donosilac odluke, jer gradonačelnik može izabrati da troši novac na čišćenje trotoara na dnevnoj bazi, na zapošljavanje više ljudi, ili na bolje metode čišćenja. Gradonačelnik se takođe može obratiti lokalnom veću za sprovođenje promena koje utiču na vlasnike pasa, kao što je uvođenje novčane kazne za one koji ne očiste za svojim psima ili izgradnju više wc-a za pse. U ovom primeru, u zavisnosti od rešenja, vaš donosilac odluka i krajnji cilj kampanje mogu biti vlasnici pasa, gradonačelnik, odnosno veće. Svi oni imaju sposobnost da donesu odluku i, prema tome, mogu se smatrati donosiocima odluka, zavisno o odabranom rešenju.

Primer različitih donosioca odluka će biti u zagovaranju zahteva da imaju dužu pauzu za ručak a kraće pauze sredinom jutra i popodne u školi. U ovom slučaju, donosilac odluke će biti direktor vaše škole i / ili školski odbor.

Nakon mini-predavanja, treba održati diskusiju (vidi aktivnost 4B).

Materijali za radionicu

PowerPoint slajdovi sa akterima koji imaju moć odlučivanja (vidi Materijali za radionicu).

AKTIVNOST 4B

Diskusija: Akteri koji imaju moć donošenja odluka

Ciljevi radionice:

- Da mogu da identifikuju donosiocima odluka i da mogu da lociraju moć koja je uključena u pitanje

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: Nakon objašnjenja aktera koji imaju moć odlučivanja u **aktivnost** 4A, svaka grupa treba da kroz diskusiju da identifikuje koji su primarni donosioci odluka za njihovo pitanje. Dajte pet minuta učenicima da razgovaraju u grupama, da zapišu svoje beleške na grupnom listu za beleške (vidi *Materijali za radionicu*) i da predstave svoje ideje ostatku razreda.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Za svako rešenje vašeg pitanja koje smislite, odgovorite na sledeća pitanja:

- Ko ima moć da odluči? Kako?
- Da li je jedan ili više pojedinaca koji treba da naprave promenu?
- Da li je to jedna velika odluka ili više malih odluka?
- Ko može uticati na donosiocima odluka? *Materijali za radionicu*
- Kopije grupnog lista za beleške (vidi *Materijali za radionicu*) odštampanog na velikim listovima papira (A3).
- PowerPoint slajdovi sa akterima koji imaju moć odlučivanja (vidi *Materijali za radionicu*).

Informacije za nastavnika

- U idealnom slučaju, grupa treba već da ima navedene donosiocima odluka (bez njihove identifikacije kao donosioca odluka) u svojoj listi aktera u AKTIVNOSTI 3B, što znači da sada učenici jednostavno treba da identifikuju te osobe / institucije kao donosiocima odluka.

AKTIVNOST 5A Mini-predavanje

Posebne vrste aktera: saveznici i protivnici

Ciljevi radionice

- Da mogu da identifikuju saveznike i protivnike u zagovaranju problema
- Da mogu da sagledaju perspektive različitih interesnih grupa
- Ojačavanje kritičke otvorenosti
- Ojačavanje kritičkog razmišljanja

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum tri minuta

Uputstva: Dajte učenicima sledeće objašnjenje: *U gotovo svim slučajevima, zagovaranje i kampanje su osporavane od strane grupa ili pojedinaca. Da nije tako, onda bi sva pitanja već bila rešena. Čak i rešenja za probleme koje svi izgleda žele da reše imaju protivnika, pošto društvene promene gotovo uvek nekoga nešto koštaju (svi se mogu slagati da niko ne treba da umre od pothranjenosti, ali većina bi se protivila kada bi bila prisiljena da plati za besplatnu hranu za sve one kojima je ona potrebna). Dakle, treba utvrditi ono što protivnika brine i to rešiti, ako je moguće. Važno je u zagovaranje uključiti i saveznike i protivnike kako bi pronašli zajednička rešenja i dobila podrška onih koji imaju uticaj na donosiocima odluka. Uključivanje saveznika ih može mobilisati da izraze svoju podršku. Uključivanje protivnika može dovesti do promene njihovog mišljenja i omogućava zagovornicima da iznesu svoju, često opravdanu zabrinutost i predloženo rešenje. Kako bi ubedili protivnike predloženog rešenja, važno je razumeti motive protivnika. Ovi se dalje mogu oboriti kroz kontraargumente.*

Materijali za radionicu

- PowerPoint slajdovi o posebnim interesnim grupama (vidi *Materijali za radionicu*).

AKTIVNOST 5

Diskusija: Specijalne vrste aktera-saveznici i protivnici

Ciljevi radionice

- *Da mogu da identifikuju saveznike i protivnike u zagovaranju problema*
- *Da mogu da sagledaju perspektive različitih aktera*
- *Ojačavanje kritičke otvorenosti*
- *Ojačavanje kritičkog razmišljanja*
- *Ojačanje veštine uzimanja perspektive*

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum 5 minuta

Uputstva: Neka svaka grupa identifikuje i zapiše specifične saveznike i protivnike u odnosu na njihova dodijeljena pitanja i razmotri stanovišta protivnika. Zamolite svaku od grupa da identifikuje najmanje dva moguća protivnika / saveznike za svoje predložene pitanje društvene promene. Učenici mogu pisati svoje odgovore na grupnom listu za beleške (vidi *Materijali za radionicu*). Nakon toga, prodiskutujte odgovore kratko kao razred i utvrditi da li grupe mogu pomoći jedne drugima. Osim toga, važno je da sakupite grupne beleške za čuvanje ili da uputite učenike da zadrže beleške jer će im trebati u sledećim radionicama. Osim toga, zamolite učenike da razmotre kako različiti akteri vide problem, i ohrabrite učenike (ako su motivisani) da pitaju aktere. Ako sakupite formulare, dobro bi bilo da napravite kopije za učenike, tako da ih imaju i mogu razmišljati o njima.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

- *Za svakog aktera na listi, pokušajte na trenutak da se stavite na njegovo mesto: Da li oni podržavaju promenu ili oni žele da zadrže status quo? Zašto, koji su njihovi razlozi? Ako podržavaju rešenje, da li bi to bilo isto kao vaše rešenje ili će biti drugačije? Zašto?*
- *Ko je vaš prirodni saveznik u ovom pitanju? Da li postoje saveznici koji već rade na promeni ili rade na sličnim širim pitanjima? Da li postoje institucije koje već imaju to pitanje definisano u svom mandatu? Pokreti? Korisnici? Da li postoje pasivni saveznici koji mogu biti mobilisani?*
- *Ko je zainteresovan za održavanje statusa quo, i zašto? Šta bi ih moglo uveriti u suprotno?*

Materijali za radionicu

Kopije grupnog lista za beleške (see Work shop *Materijali za radionicu*) štampane na velikim listovima papira (A3).

PowerPoint slajdovi o specijalnim akterima (see *Materijali za radionicu*).

ZAVRŠNA AKTIVNOST

Diskusija i evaluacija

Ciljevi radionice

- *Ocena 'poruke' koju učesnici nose kući sa radionice*
- *Da shvate najvažnije delove radionice:*
- *Sticanje osećaja političke samoefikasnosti*
- *Sticanje osećaja političkog osnaživanja*
- *Da postanu, kao građani, snažni činioци koji znaju šta se može učiniti i kako to učiniti, i koji imaju motivaciju da doprinose društveno-političke promenama*

- Preuzimanje vlasništva nad problemom i bavljenje procesom zagovaranja za ovo pitanje
- Razumevanje pojma aktera, donosioca odluka, saveznika, a protivnika u procesu zagovaranja
- Da budu u stanju da identifikuju aktere, donosiocce odluka, saveznike i protivnike u procesu zagovaranja
- Da unaprede veštine uzimanja perspektive

Opis Aktivnosti

Dužina: Minimum tri minute

Uputstva: Uputite sve učenike da napišu tri stvari koje su naučili iz ove lekcije. Nakon što su učenici zapisali tri stvari, prikupiti beleške i pročitati naglas najrelevantnije izjave. Možete dodati i stvari koje nisu izjavili učenici.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Umjesto da učenici sami pišu beleške, možete to vi raditi umesto njih.

Materijali za radionicu

- Papir

Informacije za nastavnika

- Važno je naglasiti da učenici treba zapišu najvažnije stvari koje su naučili u ovoj lekciji, stvari koje misle da će češće koristiti u životu.

Materijali za radionicu

List za grupne beleške *aktivnost 1, aktivnost 2 and aktivnost 3b* *.

Promeniti svet: List za grupne beleške

Imena:

AKTIVNOST 1: Analiza problema i rešenja

Šta je vaš problem?

Koji je obim vašeg problema?

Da li je lokalni ili je to lokalna manifestacija većeg problema?

AKTIVNOST 2: Problem i ciljevi

Kakvo rešenje vi predlažete?

Da bi došli do vašeg rešenja, koje promene će biti potrebne (politika, javno ponašanje, praksa)?

Koje konkretne ciljeve imate (potencijalno ostvariva i specifične)? (Opcionalno)

Koji je vremenski okvir za vaš problem (broj dana, sedmica, meseci, ili godina)?

AKTIVNOST 3: Akteri

Ko ima interes i / ili ko je uključen u pitanje?

Navedite svaku osobu ili instituciju koje se možete setiti da je pogođena pitanjem ili predloženim rešenjem. Molimo vas da razmislite o tome kakvu korist od promene (i / ili iz trenutne situacije) svako od njih može imati i/ili da li će biti negativno pogođeni (stavite +/- iza svakog aktera).

AKTIVNOST 4: Akteri koji imaju moć odlučivanja

Ko ima moć da odluči?

Je li to jedan ili više pojedinaca koji moraju napraviti promene?

Šta je potrebno za to? Da li je to jednokratna velika odluka ili je proces sastavljen od više malih odluka?

Ko utiče na donosiocce odluka?

AKTIVNOST 5: Posebni akteri: saveznici i protivnici

Za svakog aktera na listi, pokušajte na trenutak da se stavite u njegovu poziciju:

Da li oni podržavaju promenu ili da žele da sve bude onako kako jeste? Ako je tako, zašto? Šta može biti njihovo obrazloženje?

Ako oni podržavaju rešenje za vaš problem, da li je ono identično sa vašim predlogom ili će biti drugačije? Zašto? Kako?

Ko je vaš prirodni saveznik u ovom pitanju? Da li postoje saveznici koji već rade na promeni ili rade za slična šira pitanja? Da li postoje institucije koje to imaju u svom mandatu? Pokreti? Korisnici?

Da li postoje pasivni saveznici koji bi mogli biti mobilisani?

Ko je zainteresovan za održavanje statusa quo, i zašto? Koji argumenti ih mogu uveriti u suprotno?

PowerPoint slajdovi aktivnost 2

Promeniti svet

Problem

Nešto u školi ili komšiluku što nam smeta

Pravila su ista kao da želimo da rešimo velika, globalna pitanja. U tom slučaju, postoji mnogo više detalja koje treba uzeti u obzir i mnogo više informacija za prikupljanje. Imamo samo dva sata, tako da ćemo se fokusirati na lokalna pitanja za koje već imamo većinu informacija

Koraci u kampanji

Problem> Ciljevi> Rešenja >Specifični cilj> Aktivnosti >

Problem: Nešto što je trenutno pogrešno

Ciljevi: Idealna situacija

Rešenja: Realne promene koje nas mogu pomeriti od problema ka cilju

Specifični cilj predstavlja cilj (npr 20% manje psećeg izmet na ulici)

PowerPoint slide aktivnost 3

Akteri

Svi pogođeni situacijom

Specijalni akteri

Donosioci odluka

Krajnji cilj kampanje

Donosioci odluka nisu u potpunosti slobodni: oni moraju uzeti u obzir druge ljude mogu od kojih mogu zavisiti. Vlasnici pasa su pod uticajem policije i suseda; gradonačelnik je pod uticajem veća, birača, lokalnih biznismena, političkih stranaka., itd

PowerPoint slajd aktivnost 4

SPECIJALNI AKTERI

SAVEZNICI

Zbog svojih interesa će verovatno da podrže naše rešenje

Možemo ih mobilisati

PROTIVNICI

Zbog njihovih interesa velike su šanse da će se suprotstaviti našem rešenju.

Ako ih shvatimo, možemo ih pridobiti, umiriti ih, ili uveriti ih kroz argumente.

RADIONICA 7

AKTIVNOST 1

VREME JE ZA PROMENU

Tema: Politička samoefikasnost

Edukativni ciljevi radionice:

- Da dobiju osećaj političke samoefikasnosti
- Da dobiju osećaj političkog osnaživanja
- Da postanu, kao građanin, snažni činioци koji znaju šta se može učiniti i kako, koji imaju motivaciju da doprinesu društveno-političkim promenama
- Dalje jačanje sposobnosti zagovaranja
- Da shvate kako veštine naučene u svim radionicama mogu efikasno stvoriti rešenja i strategije
- Da dobiju aktuelne političke kompetencije

AKTIVNOST 1

Mini-Predavanje Načini kampanje

Ciljevi radionice

- Da razumeju moguće metode kampanje
- Da mogu da identifikuju načine promene

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Uputstva: Održati predavanje o načinima kampanje povezano sa prethodnim radionicama. Vratite se na grupne listove za beleške i obavestite grupe da želite da nastavite tamo gde ste stali poslednjeg časa : Do sada, znamo šta je pitanje je i šta treba da rešimo, našli smo rešenje , i ko su akteri. Znamo ko su naši potencijalni saveznici i protivnici, kakve primedbe ove dve grupe aktera mogu imati, i šta možemo uraditi za rešavanje tih prigovora.

Sada, možemo pustiti znanje koje smo stekli u pogon i planirati našu kampanju.

U kampanji cilj je često da se utiče na donosiocе odluka, bilo da ih direktno ubeđujemo ili mobilishemo saveznike koji mogu imati uticaj na donosiocе odluka, ili pronalaženje kompromisnog rešenja koje zadovoljava uticajnu opoziciju ili je čak pretvara u saveznike.

Ne postoji jedan najbolji način da se vrši zastupanje. On zavisi od toga ko su donosioci odluka, koga oni slušaju, ko na njih može uticati, a ko su akteri: npr, vaši prirodni saveznici /protivnici, da li ih je potrebno mobilisati, itd.

Na primer, grupno vođenje kampanje za promenu može imati dve vrste pristupa da uveri donosiocе odluka: (1) direktan pristup (komunikacija direktno sa donosiocem), ili (2) indirektan pristup (uveriti one koji imaju moć nad donosiocima odluka; na primer, plakate koje se obraćaju vlasnicima pasa ili se obraćaju gradonačelniku da ga uvere da implementira kazne za neuredne vlasnike pasa).

Koristeći slajdove PowerPoint (vidi Materijali za radionicu), prikazati malu prezentaciju o načinima vršenja demokratske vlasti i načinima na koje vaš glas može da se čuje (npr, kroz peticije, pisma, predstavnike, kampanje, lobiranje, itd). Najefikasniji pristup ovisi o kontekstu i pitanju koje rešavate.

Važno je da se zapitate: koga želimo da ubedimo-promenimo? Šta bi ih uverilo? Kako im to preneti? Koje resurse imamo (saveznike, kanale komunikacije)?

U zavisnosti od odgovora na ova pitanja, možete odlučiti o efikasnoj strategiji. Strategija se obično

sastoji od sledećih elemenata:

1. Izgradnja dokaza koji idu u prilog poruci. Dokazi mogu uveriti: (1) donosiocima odluka da postoji javna potreba za rešenjem; (2) donosiocima odluka i druge aktere da je predloženo rešenje dobro (efikasno); i (3) potencijalne protivnike da predloženo rešenje neće štetiti njihovim interesima. Na primer, organizovanje peticije koju bi ljudi potpisivali može biti način uverljiv donosiocima odluka da postoji podrška za određene promene u zajednici. To je važno kako bi ih uverili u važnost ovog pitanja. To će verovatno učiniti da to pitanje ozbiljno shvate i aktivno pokušaju da ga reše. Drugi primer bi bio da pokažete da je predloženo rešenje već bilo vrlo dobro negde drugde.

2. Podizanje svesti: Mediji imaju značajnu ulogu u uticaju i formiranju stavova i ponašanja javnosti. Odaberite medij koji doseže do vaše ciljane publike. Bez obzira koju vrstu medija koju koristite, budite puni entuzijazma, sigurni, jasni, i koncizni o vašem pitanju. Organizujte događaj koji će istaći pitanje (npr predstava, koncert, debata, itd). To bi moglo takođe povećati javnu svest.

3. Prenesite svoju zagovaranu promenu donosiocima odluka: Povećanje svesti kroz medije je važno; međutim, ako se zalažete za promenu politike jednako je važno da prenesete predložene promene kreatorima politike, jer oni imaju moć da promene pitanje. Kreatore politike na primer, uključuju lokalni predstavnici, političari, i vođe. Možete komunicirati direktno sa kreatorima politike (npr, preko peticije ili sastanaka), ali takođe to možete učiniti posredno, preko predstavnika ključnih aktera i / ili preko saveznika s kojima donosioci odluka moraju razgovarati.

4. Izgradnja koalicija i lobiranje sa saveznicima: Važno je da se izgrade koalicije sa saveznicima da dobijete veću podršku za predloženo pitanje. Osim toga, ponekad nije moguće direktno uticati na kreatora politike; u ovom slučaju, važno je da se komunicira sa saveznicima i da se dobije njihova podrška, tako da oni mogu uticati na kreatora politike umesto vas. To bi moglo biti efikasnije, jer saveznici mogu imati veći uticaj na kreatora politike.

Uz sve ove aktivnosti, važno je uključiti sve relevantne aktere, da bi ljudi bili informisani o vašim planovima i napretku. Pokušajte da stvorite veze i simpatije sa povezanim pravnim licima i pojedincima. Ne zaboravite da će različiti događaji za cilj imati različite osobe; Stoga, važno je da se dopre do ljudi kroz različite metode. Ipak, šalžite konzistentne poruke kroz ove različite metode kako bi ciljevi i fokus bili jasni i razumljivi.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Da bi mini-predavanje bilo interaktivnije, sledeća pitanja se mogu koristiti u raspravi:

- Kako (grupa) ljudi pokušavaju podstaknu promenu?
- Za šta se (grupa) ljudi zalažu i koje metode koriste? Mogli biste pitati učenike da stavi sve pomenute metode na tablu

Materijali za radionicu

PowerPoint slajdovi o kampanji (*vidi Materijali za radionicu*).

AKTIVNOST 2

Vežba Akcioni Plan

Ciljevi radionice

- Da dobiju osećaj političke samoefikasnosti
- Da dobiju osećaj političkog osnaživanja
- Da postanu, kao građani, snažni činiooci koji znaju šta se može učiniti i kako se to radi, i imaju motivaciju da doprinesu društveno-političkim promenama
- Da shvate kako do društvenih promena može doći na demokratski način

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje 20 minuta

Uputstva: Na osnovu problema na koje je svaka grupa bila fokusirana tokom prethodne radionice, neka svaka grupa skicira mali akcioni plan o tome kako da dođu do željene promene. Savetujte učenicima da bi njihov akcioni plan trebao biti kratak i jasan, ali, istovremeno, detaljan i precizan u vezi sa ciljevima. Uzmite u obzir sve oblike komunikacije kojima možete dopreći do pravih ljudi (npr, pisma, e-mailove, intervju, radio i peticije). Učenici treba da prate korake radionice i razmotre svaki korak u procesu zagovaranja. Nakon što skiciraju akcioni plan, jedna osoba iz svake grupe treba da uzme ulogu glasnogovornika i objasni akcioni plan ostatku razreda. Ovo bi trebalo da budu vrlo kratke prezentacije od oko 1,5 minuta po grupi, sa vremenom za neka brza pitanja od strane drugih učenika. Trebalo bi onda ohrabriti učenike da realizuju akcioni plan.

Pitanja za diskusiju u vezi aktivnosti

Da bi im pomogli da razviju i predstave svoje akcione planove, učenici mogu odgovoriti na sledeća pitanja:

- U čemu je problem / situaciju?
- Koji su vaši ciljevi i specifični ciljevi?
- Ko su vaši akteri i ciljana publika?
- Koje su ključne poruke koje treba da dopru do vaše ciljane publike? Kako ćete komunicirati da ubedite ciljnu publiku?

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

Ako postoji dovoljno vremena, grupe mogu zameniti svoje probleme kako bi se omogućilo drugim grupama da daju svoj doprinos donošenju najbolje strategije i akcionog plana. U ovom slučaju, treba da postoji dovoljno vremena da grupe daju jedne drugima komentare i ideje kao i povratne informacije.

Ako ima puno grupa ili ako ima malo vremena, možete tražiti od grupa da naprave plakat na A2/A3 papiru, i tu naprave presek svoje nameravane poruke i kako žele napraviti promenu. Oni se onda mogu ostaviti u prostoriji, tako da svi učenici mogu proceniti rad drugih.

Materijali za radionicu

Veliki list papira i olovke za svaku grupu da napišu svoj akcioni plan.

Informacije za nastavnika

Nastavnik treba da podstakne učenike da realizuju plan

ZAVRŠNA AKTIVNOST

Diskusija i evaluacija

Ciljevi radionice

- Da shvate 'poruku' koju će poneti kući s radionice
- Da postanu svesni najvažnijih delova radionice:
- Sticanje osećaja političke samoefikasnosti
- Stjicanje osećaja političkog osnaživanja
- Da postanu, kao građani, moćni činioци koji znaju šta se može učiniti i kako to učiniti, i koji imaju motivaciju da doprinesu društveno-političkim promenama;
- Dalje jačanje veština zagovaranja
- Razumevanje kako veštine naučene u svim radionicama mogu efikasno stvoriti rešenja i strategije

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje pet minuta

Upute: Prvo, rasprava bi se trebala fokusirati na ono što "smo naučili" iz (svakeVežbe) poslednje radionice. Drugo, rasprava treba da se bavi pitanjem "šta smo naučili?", u smislu celokupnog programa. Neka svi učenici sednu u krug i odaberite slučajnog student da navede jednu stvar koju je naučio iz radionice. Student onda bira u kom pravcu se ide u krug tako da svi učenici naizmenično navedu nešto što su naučili.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

- Možete pitati učenike da napišu tri omiljene stvari koje su naučili iz programa, a zatim malo diskutujte o njima.

ZAVRŠNA AKTIVNOST PROGRAMA

Evaluacija

Opis Aktivnosti

Dužina: najmanje 15 minuta

Upute: Učenici pojedinačno popunjavaju evaluacione formulare.

Alternativni načini na koje se aktivnost može sprovesti

Moguće je da posvetiti više vremena evaluaciji. U ovom slučaju, završetak evaluacije treba da se odvija u drugoj učionici što je pre moguće nakon završetka programa. Treneri tada treba da naprave dogovor s nastavnicima / školom da se upitnici prikupe iz škole.

Materijali za radionicu

PowerPoint slajd aktivnost

Radionica 7

Radionica 7
Radimo na tome!

Vođenje kampanje

Građenje dokaza

Potreba za rešenjem

Predloženo rešenje je dobro

- Efektivno
- Nije štetno

Stvaranje svesti

Komuniciranje svoj zagovarane promene odluke

Izgradnja koalicija i lobiranje sa saveznicima

Uspešna kampanja

Ključ do uspeha:

Znati šta želite postići

Znati kako se to radi (rješenje)

Znati i uzeti u obzir gledišta svih zainteresovanih strana (i protivnika)

Imati jasnu i uverljivu poruku

Komunicirati ovu poruku na pravi način

Materijali za radionicu

PowerPoint slajd aktivnost 2

Akcioni plan (šta je potrebno znati)?

- Šta je predložena promena?
- Ko može doneti potrebne odluke?
- Kako dopreti do donosioca odluke?
- Koga donosilac odluke sluša ?
- Javno mnjenje
- Predstavnici
- Saveznici
- Lobiji
- Koji argumenti će upaliti?
- Prednosti rešenja
- Zabrinutost opozicije

Ova publikacija nastala je u okviru projekta "Evropa sa nama: promocija EU vrednosti u jugozapadnoj Srbiji u kontekstu oporavka od COVID-19" koji je podržan od strane ambasade Nemačke u Srbiji. Projekat ima dva osnovna cilja – da unapredi kapacitete i znanja trenutnih i svih budućih pružalaca usluga i donosioca odluka na lokalnom nivou i da uspostavi mehanizam kontinuiranog učenja i izgradnje kapaciteta osoba koje zagovaraju javne politike u skladu sa EU vrednostima na lokalnom nivou.